

Sreda, 4. septembar 2002.
Svedok Časlav Golubović
Svedok Piter de la Bilijer (Peter de la Billiere)
Otvorena sednica
Optuženi je pristupio Sudu
Početak u 9.03 h

Molim ustanite. Međunarodni krivični sud za bivšu Jugoslaviju zaseda. Izvolite, sedite.

SUDIJA MEJ: Gospodine Miloševiću, znate naš stav, odlučili smo da imate još 40 minuta, obavezno ih iskoristite korisno.

UNAKRSNO ISPITIVANJE: OPTUŽENI MILOŠEVIĆ

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Gospodine Goluboviću, pogledao sam ove vaše izjave i jednu i drugu. U pitanju je komentarisanje onog teksta u timočkoj reviji između vas i generala Đorđevića, o kome ste juče govorili. Vi ste govorili juče o tom tekstu i o njegovom komentarisanju. Međutim, u izjavi datoj ovde haškim istražiteljima, na petom strani u drugom pasusu izjavljujete: "Ne sećam se da li sam sa Đorđevićem razgovarao o ovoj publikaciji". Da li ste tako izjavili?

SVEDOK GOLUBOVIĆ – ODGOVOR: Ne, izjavio sam da se ne sećam vremena, tačnog datuma, ali da smo u jednom razgovoru o tome ko je koga imitirao ili on ili ja, da sam prokomentarisao da nije to u redu to što je izašlo u štampi, u tom smislu.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, ja sam shvatio "ne sećam se da li sam razgovarao o publikaciji", da vi ne znate jeste li uopšte razgovarali o publikaciji.

SUDIJA MEJ: Gospodine Miloševiću, ponovo moram da vas prekinem, morate da budete korektni prema svedoku ako mu već prezentirate stvari iz njegove izjave. Tu piše: "Ne mogu da se setim da li sam razgovarao sa generalom o ovoj publikaciji. Moguće da jesam".

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Hteo sam da raščistim, gospodine Mej (May). A kada ste razgovarali sa njim, možete li da se setite, koje godine ste razgovarali o tome?

SVEDOK GOLUBOVIĆ – ODGOVOR: Mislim da je to bilo 2000. godine, sredinom ili početkom godine kada je taj članak izašao, ne znam tačno, pretpostavljam da je to vreme. Ja tu reviju ne čitam, ne pratim, tako da mi je to neko napomenuo i zato sam tako bio neodređen, jer ne mogu da se setim.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: U redu. U izjavi datoj radnoj grupi, ako je ona tačno interpretirana, u trećem pasusu kažete kako ne biste znali da se taj događaj odigrao 6. aprila, da novine nisu objavile informaciju o tome. Da li ste tako izjavili?

SVEDOK GOLUBOVIĆ – ODGOVOR: Pa tačnog datuma ne bih se setio u tom momentu, da u novinama nije pisalo da je to 6. aprila bilo. Ja sam znao da je to početkom aprila, ali tačan datum ne znam.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A da li ste vi bili na mestu tome kod Tekije gde je pronađena hladnjača, 5., 6. ili 7. aprila 1999. godine?

SVEDOK GOLUBOVIĆ – ODGOVOR: Kroz sećanja i kroz neke provere koje sam morao radi sebe da izvršim, to je bilo tačno 6. aprila.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Tada ste bili na mestu kod Tekije?

SVEDOK GOLUBOVIĆ – ODGOVOR: Nisam bio na mestu događaja, u Tekiji sam bio, u Kladvu, pa posle Kladvu u Tekiji.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Mene interesuje da li ste bili na mestu događaja?

SVEDOK GOLUBOVIĆ – ODGOVOR: Na samom mestu događaja, nisam.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Uopšte?

SVEDOK GOLUBOVIĆ – ODGOVOR: Uopšte nisam izlazio, bio sam u blizini.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dakle vi lično niste videli sadržaj hladnjače?

SVEDOK GOLUBOVIĆ – ODGOVOR: Niti hladnjaču, niti sadržaj, niti ono šta je rađeno tamo.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, da li onda mogu da zaključim da ste sve informacije o hladnjači dobili ili telefonom ili u direktnom kontaktu sa licima koja su išla na lice mesta? Dakle, to nije vaš neposredni uvid, već informacije koje su vam dali vaši podređeni u sekretarijatu. Dakle, vi niste ni kasnije lično prebrojali leševe i tako dalje, jeste li uopšte videli neki leš?

SVEDOK GOLUBOVIĆ – ODGOVOR: Ne.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A da li ste prisustvovali pretovaru nekom od ta dva kamiona koji se pominju?

SVEDOK GOLUBOVIĆ – ODGOVOR: Ne.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da li ste vi videli naknadno bilo koji od tih kamiona da ulazi u centar u Batajnici?

SVEDOK GOLUBOVIĆ – ODGOVOR: Ne.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da li ste uopšte bili u Batajnici u to vreme da biste mogli videti bilo kakvu radnju vezanu za to?

SVEDOK GOLUBOVIĆ – ODGOVOR: Ne, ni tada, nikada nisam bio tamo.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da li znate, ako neko jeste, da li vi imate ikakvo saznanje o tome, ko je zakopao ta tela i gde se ta tela nalaze?

SVEDOK GOLUBOVIĆ – ODGOVOR: Ne.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da li ste dobili neko saznanje uopšte da li su ikada ta tela koja su navodno tu prebrojana, transportovana, bilo gde nađena?

SVEDOK GOLUBOVIĆ – ODGOVOR: Ne, to su novine objavljivale kasnije i tako dalje, ali to sam pročitao u novinama, lično ne znam ništa.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, ko vam je rekao, na osnovu čega ste vi zaključili da su neka tela imala dimije na sebi?

SVEDOK GOLUBOVIĆ – ODGOVOR: Kada sam preneo i u izjavi ono šta je meni rečeno, od ovih koji su neposredno to videli prilikom otvaranja hladnjače.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, u izjavi datoj članovima radne grupe, na prvoj strani u drugom pasusu, vi precizno nabrajate imena lica koja su bila prisutna na sastanku koji se, kako navodite, održao u Odeljenju unutrašnjih poslova u Kladovu 6. aprila. Je li tako?

SVEDOK GOLUBOVIĆ – ODGOVOR: Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Tom prilikom niste pomenuli da su sastanku prisustvovali i opštinski i istražni sudija i opštinski javni tužilac iz Kladova u tome. Zbog čega? Oni su prisustvovali, je li tako?

SVEDOK GOLUBOVIĆ – ODGOVOR: Da. Jesu, jesu. Pomenuo sam ja i u toj izjavi i u ovim drugim da, kada sam došao iz Bora, da sam ih tu zatekao u kancelariji, to nije bio nikakav zvaničan sastanak zakazan, nego su se oni valjda vratili sa mesta događaja pa su tu sedeli, ja kada sam došao...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Razumem, dakle vi ste i onda to rekli radnoj grupi, samo radna grupa nije unela? Tako bih mogao da zaključim iz ovoga šta sada kažete?

SVEDOK GOLUBOVIĆ – ODGOVOR: Gospodine Miloševiću, ja sam tu službenu belešku prvi put video tek skoro, prilikom prvih razgovora, prvo, do tada je nisam video.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Kada ste videli službenu belešku?

SVEDOK GOLUBOVIĆ – ODGOVOR: Prvi put sam je video, mislim na prvim razgovorima koje sam imao u kancelariji u Haškom tribunalu, tada mi je pokazano.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Kad je to bilo?

SVEDOK GOLUBOVIĆ – ODGOVOR: Mislim da je to bilo nakon svedočenja gospode Karleuša i tehničara iz Kladova, posle tog.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Znači videli ste službenu belešku koja je napravljena s vama tek posle svedočenja Karleuše. Da li se sećate imena ovog opštinskog istražnog sudije, opštinskog tužioca iz Kladova koji su bili na tom sastanku?

SVEDOK GOLUBOVIĆ – ODGOVOR: Ja ni tada ni sada se ne sećam imena, namerno nisam se interesovao kako se zovu, mislim vrlo malo sam imao kontakta sa njima, da ne kažem, to je tom prilikom pre toga možda neke godine i nekom prilikom smo se možda sreli, ali imena tačno, ne.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: U izjavi datoj istražiteljima, na drugoj strani u četvrtom pasusu, vi kažete da su njih dvojica prisustvovali započetom uviđaju na licu mesta, ali da nisu hteli da povedu zvaničnu istragu, jer se radilo o delu, kako ja razumem, za koje je nadležan okružni nivo pravosuđa i da su oni o tome obavestili okružnog istražnog sudiju i tužioca, je li to tačno?

SVEDOK GOLUBOVIĆ – ODGOVOR: Tako su rekli.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pretpostavljam da možete da mi kažete imena tadašnjeg istražnog sudije i okružnog javnog tužioca.

SVEDOK GOLUBOVIĆ – ODGOVOR: Okružni tužilac se zvao Krsta Majstorović, a okružni istražni sudija, on je danas, sada je, mislim, javni tužilac, ne znam mu tačno ime. On se pojavljivao kasnije.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Je li javni tužilac sada zamenik okružnog tužioca, koji je tada bio istražni sudija, sada okružni tužilac?

SVEDOK GOLUBOVIĆ – ODGOVOR: Ja mislim da je istražni sudija koji je tada bio, da je sada tu ili je... Možda sam pomešao. Mislim, ne znam, nisam se uopšte raspitivao niti razgovarali, jer tužilac je bio Krsta Majstorović, a istražni sudija ne znam ko je bio.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da li vam je poznato, da li je tada okružni javni tužilac podigao zahtev za sprovođenje istrage povodom ovog događaja?

SVEDOK GOLUBOVIĆ – ODGOVOR: Ne. Nije mi poznato. Niti sam ja kontaktirao sa njima, niti sam razgovarao, nisam se ni čuo ni povodom tog događaja, a i kasnije nisam imao potrebe ni kod drugih tih slučajeva, to su radile nadležne službe.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Znači vi uopšte ne znate da li je on podigao zahtev za pokretanje istrage ili ne?

SVEDOK GOLUBOVIĆ – ODGOVOR: Ne.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Recite mi da li je uopšte bilo ko iz ovog OUP Kladovo na čijoj se teritoriji taj događaj odigrao, sačinio bilo kakav zapisnik o uviđaju sa lica mesta, izveštaj kriminalističkog tehničara o pregledu lica mesta ili bilo kakvu drugu zvaničnu informaciju o onome šta se kod Tekije događalo, šta je pronađeno i tako dalje? Da li je neko to sačinio?

SVEDOK GOLUBOVIĆ – ODGOVOR: Ja nisam informisan i ne znam da li je, ali mislim da u to vreme nije ništa pisano sačinjavano, tog dana.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Sad ću vam postaviti jedno pitanje koje se tiče određene pojave u toj zoni na Dunavu, postavljao sam ga i drugoj dvojici svedoka i od njih dobio odgovore u vezi sa tim. Naime, dvojica svedoka su na moje pitanje ovde rekla da im je poznata pojava šverca ljudi preko Dunava. Da li znate o toj pojavi šverca ljudi preko Dunava u tim godinama dok ste vi bili načelnik Sekretarijata za unutrašnje poslove u Boru?

SVEDOK GOLUBOVIĆ – ODGOVOR: Znam, na tom području je isto postojao kao neki kamenolom preko koga su se prebacivali ljudi i mislim po nacionalnosti Kurdi, a i ovi drugi, prebacivali se čamcima prema Rumuniji (Romania) i to u Đerdapu. Na tom pojavu je postojao neki kanal.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da li znate bilo šta o ljudima, državljanima naše zemlje, a koji su bili umešani u taj šverc?

SVEDOK GOLUBOVIĆ – ODGOVOR: Mislim da je postojalo jedno lice baš iz Tekije koje se time bavilo. Znam da su to spominjali u razgovorima. Ne tada, nego uopšte pre toga.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ne mislim na ovaj događaj, nego govorim, znači, o pojavi?

SVEDOK GOLUBOVIĆ – ODGOVOR: Da, da, spominjan je, znači, često. Jedno lice je često spominjano da je čamcem to radilo, ali ne mogu da se setim imena ni ničega, ali je to spominjano, vezano za te prelaskе nelegalne.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, da idemo onda dalje. Vi tvrdite da ste pratili putem televizijskog prenosa svedočenje kriminalističkog tehničara Boška Radojkovića i da je on netačno izjavio da ste mu vi naredili da ne snima nikakve fotografije, je li tako?

SVEDOK GOLUBOVIĆ – ODGOVOR: Mislim nije tačna ta izjava, ja Boška nisam tada video kada sam boravio u Kladovu, niti sam mu bilo kakvu naredbu izdao.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Znači da je on lagao ovde kada je rekao da ste mu vi naredili da ne snima fotografije?

SUDIJA MEJ: To je komentar. Mi ćemo morati o tome da odlučimo. Nije na svedoku niti na vama da o tome govorite. Naravno, vi kasnije to možete da komentarišete.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: U izjavi kažete da Radojkovića nikad niste ni videli, je li tako?

SVEDOK GOLUBOVIĆ – ODGOVOR: Te večeri nisam.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A takav nalog niste nikom izdali, pa čak ni njegovom pretpostavljenom, je li tako? Da li mogu da zaključim da je Radojković, dakle, onda samoinicijativno i iz samo njemu poznatih razloga propustio da uradi osnovnu kriminalističku...

SUDIJA MEJ: Gospodine Miloševiću, vi ne možete da iznosite tvrdnju o tome šta je možda gospodin Radojković mislio ili nije mislio, ali vi možete da pitate ovog svedoka šta su dužnosti kriminalističkog tehničara.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Svedok je načelnik policije u tom kraju i vezano za tu funkciju on zna šta su potrebne radnje koje treba izvršiti, a ja ga pitam s obzirom na to da Radojković nije izvršio, da li je time povredio svoju radnu obavezu prema standardima koje je imao u vidu svedok. Je li to ozbiljan propust? Trebalo bi da je to, koliko se ja razumem, ozbiljan propust?

SUDIJA MEJ: Da li, gospodine Goluboviću, recite nam da li kriminalistički tehničar, da li je on trebao tada da snimi fotografije na licu mesta?

SVEDOK GOLUBOVIĆ: Ako je uviđaj bio započet, on je morao da snimi fotografije, počevši od izvlačenja tog objekta iz Dunava, pa sve one radnje koje se posle odvijaju i sve ono šta mu istražni sudija naloži. Znači on radi tada na uviđaju po nalogu istražnog sudije.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, recite mi da li ste ikada pitali da li poseduje fotografije leševa iz hladnjače? I da li ste ikada ikoga od njegovih pretpostavljenih pitali da li postoji ta foto dokumentacija o tim navodnim leševima iz hladnjače?

SVEDOK GOLUBOVIĆ – ODGOVOR: Ne.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Zbog čega?

SVEDOK GOLUBOVIĆ – ODGOVOR: Jednostavno, ja sam rekao i izjavio u to vreme zbog drugih poslova, zbog svega drugog, ja nisam direktno bio angažovan oko tog problema, nego su to radi-le nadležne službe i druga lica koja su bila u sekretarijatu i koja su vodila tu oblast. Ja sam zato samo te noći tamo boravio radi informisanja i prenošenja tih naređenja i izvršavanja tog zadatka koji sam dobio.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A da li je po vašem saznanju do danas na nesporan način ustavljeno, na koji način, sa kog mesta je hladnjača koju pominjete u izjavi, dospela u vode Dunava?

SVEDOK GOLUBOVIĆ – ODGOVOR: Ne.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da li je odeljenje te kriminalističke tehnike ili nadležni istražni sudija pronašao, fiksirao, fotografisao bilo kakve materijalne tragove koji bi ukazivali sa kog mesta je ta hladnjača dospela u Dunav?

SVEDOK GOLUBOVIĆ – ODGOVOR: Ne. Koliko je meni poznato, ne.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, da li znate za činjenicu da se iz izjave svedoka radnoj grupi, ovoj što je sa vama razgovarala, koja je kroz Karleušino svedočenje uvrštena u dokazni materijal

Tužilaštva, uopšte ne može zaključiti na koji način i sa kog mesta je hladnjača dospela u Dunav?

SVEDOK GOLUBOVIĆ – ODGOVOR: Znao, ja nisam imao prilike ni jednu izjavu svedoka i drugih radnika da pročitam. Zato sam i rekao da sam i moju službenu belešku vezano za razgovor tek tada prvi put video, tako da ne znam. Pretpostavljam isto da je ovo OUP Kladovo preduzeo mere da vidi, da eventualno vidi sa kog mesta je hladnjača ušla u Dunav i to, ali nikakvih konkretnih dokaza niti bilo šta...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro. Vi tvrdite da ste 6. aprila iz prostorija OUP-a Kladovo obavili telefonski razgovor sa vašim načelnikom resora, Vlastimirom Đorđevićem, je li tako?

SVEDOK GOLUBOVIĆ – ODGOVOR: Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A na strani 3 izjave koju ste dali istražiteljima, izjavljujete kako ste ga tom prilikom informisali o svemu šta ste doznali i da vi lično niste posetili mesto događaja, da niste videli ni hladnjaču, ni tela, i tako dalje. U izjavi koju ste dali članovima radne grupe navodite da je Đorđević, kada vas je nazvao posle izvesnog vremena, saopštio da se izvrši obdukcija pronađenih leševa, je li tako?

SVEDOK GOLUBOVIĆ – ODGOVOR: Ne, ja sam juče rekao gospodinu tužiocu, to je prvi put da sam ja to spomenuo, da smo razgovarali smo o tome, u toku razgovora iz Tekije, a u tom prvom razgovoru, ne.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Je l' on tražio od vas da se izvrši obdukcija?

SVEDOK GOLUBOVIĆ – ODGOVOR: Posle razgovora koji je bio u toku noći između 23.30 i 00.00, kada je to bilo, ja sam to tražio i onda mi je on rekao da vozilo uputim u pravcu Beograda i da će to tamo da bude izvršeno, jer sam ja insistirao da mi nemamo snage.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Razumem. Vi ste insistirali da vi nemate snage da izvršite obdukciju?

SVEDOK GOLUBOVIĆ – ODGOVOR: Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da li je to bila vaša reakcija na njegov zahtev da se tu izvrši obdukcija i pregled?

SVEDOK GOLUBOVIĆ – ODGOVOR: Ne. Ne mogu da se tog setim, ali mislim da sam ja prvi spomenuo za to. O tome smo razgovarali posle, u drugom razgovoru iz Tekije i on je to prihvatio, ali u razgovoru iz Kladova nije bilo reči ni sa moje strane, kada sam ga informisao u početku, niti sa njegove strane.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da li je tačno da ste vi kasnije u telefonskom razgovoru tražili da se pošalje kamion iz ministarstva radi transporta?

SVEDOK GOLUBOVIĆ – ODGOVOR: Da, u zadnjem razgovoru.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: To je bilo povezano sa daljim tretmanom?

SVEDOK GOLUBOVIĆ – ODGOVOR: Da, leševa. Tek tada su ovi koji su radili videli da ima mnogo veći broj leševa nego što je bilo prvobitno rečeno i pretpostavljeno.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dakle, iz toga bi moglo da se zaključi da su leševi odveženi u pravcu Beograda na vaše insistiranje, zbog nedostatka adekvatnih uslova za forenzičke analize, identifikacije i autopsije na tom mestu?

SVEDOK GOLUBOVIĆ – ODGOVOR: Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da li ste mogli da obavestite Đorđevića te večeri o podacima koje ste bili prikupili o eventualnom vremenu nastupanja smrti tih leševa? Da li je uopšte o tome bilo reči?

SVEDOK GOLUBOVIĆ – ODGOVOR: Nije bilo reči, jer to nije ni rađeno. Nije vršen uviđaj i to su onda samo mogle da budu slobodne procene onih koji su videli to inače.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da li sam ja dobro razumeo da vi niste onda mogli da mu date ni bilo kakvu precizniju informaciju o broju leševa?

SVEDOK GOLUBOVIĆ – ODGOVOR: Ne. Te noći, ne.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dakle, sve u svemu, vi niste tada imali mogućnost da date bilo kakvu iscrpniju informaciju o tim telima, o tome šta se nalazilo u hladnjači?

SVEDOK GOLUBOVIĆ – ODGOVOR: Ne.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Niste raspolagali nikakvim informacijama?

SVEDOK GOLUBOVIĆ – ODGOVOR: Nismo raspolagali ni tačnim brojem, ni brojem leševa, niti bilo čime.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, zbog čega ste onda, kako izjavljujete, rekli da se radi o Albancima, kad vi to niste mogli znati?

SVEDOK GOLUBOVIĆ – ODGOVOR: Pa ja sam mu to rekao da sam takvu informaciju dobio od ljudi koji su videli te leševe i tako sam i preneo.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da li je to bilo na bazi dokaza?

SVEDOK GOLUBOVIĆ – ODGOVOR: Ali to nije bio definitivan zaključak, s obzirom da nisu sve službene radnje odrađene, niti je to stručno bilo rađeno.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A dobro, vi navodite, imajući u vidu natpis na vratima hladnjače i odeće koja je uočena na telima, da su pretpostavili da se radi o etničkim Albancima. Da li su vas tako izvestili vaši podređeni?

SVEDOK GOLUBOVIĆ – ODGOVOR: Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A da li znate da je Toma Miladinović radnoj grupi MUP-a Srbije izjavio, to je ovde dokazni broj,

ne dokazni broj nego strana Tužilaštva K226056, da je on video gole leševe?

SVEDOK GOLUBOVIĆ – ODGOVOR: Ne znam, nisam... Ja sam izjavio da nijednu izjavu nisam ni dobio niti sam pročitao.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, da li znate da je Vukašin Sperlić radnoj grupi izjavio: "Lično sam bio na licu mesta, ne sećam se nikakvih obeležja na hladnjači". To je ponovio na par strana, da vam ne čitam brojeve, jer to ne znači ništa, to je u materijalu ovde predmeta. Dobro, ni to ne znate. A da li znate da je Stevanović Milan dao radnoj grupi izjavu u kojoj glasi: "Zapazio sam obučene i gole leševe", a na toj strani, opet: "Boško Radojković mi je rekao da se radi o hladnjači iz Prizrena (Prizren). Znam da je prefarbanje natpisa izvršio tehničar". Da li znate išta o tim njihovim konstatacijama i izjavama?

SVEDOK GOLUBOVIĆ – ODGOVOR: Ne, o izjavama ne znam ništa.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, ali vi ste na osnovu tih, kako bih rekao, prilično oskudnih informacija te večeri i rekli da je pretpostavka da se radi o Albancima?

SVEDOK GOLUBOVIĆ – ODGOVOR: Tako sam informisao ministarstvo.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: I to samo na osnovu toga što vam je neko rekao da na hladnjači piše "Prizren" i da su videli dimije?

SVEDOK GOLUBOVIĆ – ODGOVOR: Da, tako sam i preneo generalu.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Branislav Mitrović kaže radnoj grupi: "Ne sećam se natpisa na kamionu, čuo sam da su leševi goli".

SUDIJA MEJ: To ste već rekli, gospodine Miloševiću.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro. A da li znate da je ronilac Živadin Đorđević radnoj grupi dao izjavu: "U to vreme nije bilo nikakvih indicija da se radilo o leševima ljudi sa Kosova i Metohije"?

SVEDOK GOLUBOVIĆ – ODGOVOR: Ne znam nijednu izjavu, ne znam. Nisu mi predočili nijednu izjavu nijednog radnika.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, recite mi ko vam je rekao to šta tvrdite da ste saopštili Đorđeviću, da je na leševima bilo tragova klanja? Vi to izjavljujete radnoj grupi na strani 2, u pasusu vaše izjave koju ste dali radnoj grupi. Jeste li vi to izjavili radnoj grupi ili niste?

SVEDOK GOLUBOVIĆ – ODGOVOR: Mislim da tako nešto nisam izjavio, jer ja to veče nisam imao te informacije, sem da na tom sastanku je rečeno da je bila oznaka na hladnjači neke firme iz Prizrena, da su ženski leševi bili obučeni u dimije.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Znači to što piše u ovome, to vi niste rekli?

SVEDOK GOLUBOVIĆ – ODGOVOR: Niti sam to preneo generalu, sigurno.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, jer i drugi svedoci su govorili da su povrede nastale tupim predmetom. Jedan je rekao samo da je jedno lice imalo vidljiv trag rane nanete vatrenim oružjem, da li vam je to poznato?

SVEDOK GOLUBOVIĆ – ODGOVOR: To mi je poznato iz svedočenja koje sam pratio na televiziji.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Znači, informacija o klanju ne potiče od vas, iako je uneta u vašu izjavu radne grupe?

SVEDOK GOLUBOVIĆ – ODGOVOR: Niti se u tom momentu kada sam ja bio tamo to moglo da utvrditi, niti mi je rečeno.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro.

SVEDOK GOLUBOVIĆ – ODGOVOR: Možda je kasnije, sutradan, kad su nastavili rad to možda videli i tada je rečeno, ali 6. uveče, ne.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro. Za uklanjanje hladnjače bio je zadužen Sperlić, je li tako?

SVEDOK GOLUBOVIĆ – ODGOVOR: Da, obično je načelnik odeljenja taj koji to treba da organizuje da se uradi.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da li ste instrukciju Đorđevića za uništenje hladnjače, o čemu govorite na jednoj od ovih strana, da vam ne čitam sad ovaj dugački broj u drugom pasusu, protumačili kao redovnu preventivnu sanitarno-tehničku meru, radi sprečavanja širenja eventualne zaraze?

SVEDOK GOLUBOVIĆ – ODGOVOR: Ja u tom momentu, gospodine Miloševiću, pravo da vam kažem, nisam imao nikakvo tumačenje, niti sam o tome razmišljao, jer je to događaj koji je mene iznenadio i sve i onda smo to radili vezano za naređenja. Najverovatnije da se moralo požuriti i zbog zadaha leševa koji, kako kažu, ne ja, nego tako mi je preneto, te noći se pojavio zadah, pa, prema tome i zbog preventive bolesti, sigurno da je jedan od razloga pretpostavljam bio taj, zbog sanitarnih okolnosti i prvencije zaraznih bolesti.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, to piše na ovoj strani 03048361, u drugom pasusu, da ste protumačili kao redovnu preventivnu sanitarno-tehničku meru. A zašto to niste rekli radnoj grupi? Ili ste, možda, rekli, pa nisu to uneli?

SVEDOK GOLUBOVIĆ – ODGOVOR: Ne mogu sada da se setim.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ne možete da se setite?

SVEDOK GOLUBOVIĆ – ODGOVOR: Ne mogu da se setim šta sam sve rekao.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, objasnite mi, pošto imamo još svega pet, šest minuta, da li ste prilikom davanja izjave istražiteljima ove ovde institucije, svoju izjavu dali ste tako što ste u kontinuitetu ispričali sve šta ste znali, svoju priču o tome ili su vam bila postavljena pitanja na koja ste vi davali odgovore?

SVEDOK GOLUBOVIĆ – ODGOVOR: Ta izjava je rađena na bazi nekih pitanja.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Znači, postavljali su vam pitanja, a vi ste davali odgovore?

SVEDOK GOLUBOVIĆ – ODGOVOR: Da, pitanja vezana za događaje i zato sam ja rekao da sam prvi put video i tu službenu belešku, a ta pitanja su pratila otprilike tok koji je napisan u službenoj belešci. Ne znam da li me razumete.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da, razumem. Evo da vas pitam sasvim konkretno u vezi sa tim događajem. Znači, o tom uništavanju hladnjače, tad kad su vas ovde pitali, da bi sastavili ovde vašu izjavu, da li možete da se setite na koji način vam je pitanje postavljeno: da li kao da li vam je general Đorđević naredio da uništite hladnjaču ili zbog čega ste uništili hladnjaču? Potom, ko je naredio da se uništi hladnjača? Kako vam je pitanje postavljeno?

SVEDOK GOLUBOVIĆ – ODGOVOR: Pitanje je postavljeno u smislu kad mi je general Đorđević i u kom smislu naredio da uništimo hladnjaču i u toku kog razgovora, ja sam rekao da se ne sećam.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Oni pretpostavljaju već da vam je on naredio, pa onda pitaju samo kad vam je naredio, je li tako?

SVEDOK GOLUBOVIĆ – ODGOVOR: E sad ne mogu da interpretiram tok razgovora.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro. Vi razumete kad su u pitanju sugestivna pitanja, kad nisu, pošto ste policajac od karijere. A da li poznajete Dragana Vitomirovića, vlasnika i privatnog izdavača "Timočke krimi revije"?

SVEDOK GOLUBOVIĆ – ODGOVOR: Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Koliko se dugo on bavi tim poslom?

SVEDOK GOLUBOVIĆ – ODGOVOR: Mislim jedno desetak godina.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Šta je radio pre nego što je počeo da izdaje taj list?

SVEDOK GOLUBOVIĆ – ODGOVOR: Bio je radnik Ministarstva unutrašnjih poslova i mislim da je zbog određenih krivičnih dela i disciplinske odgovornosti otpušten iz službe.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Znači isteran je iz službe zbog krivičnih dela?

SVEDOK GOLUBOVIĆ – ODGOVOR: Mislim.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro.

SVEDOK GOLUBOVIĆ – ODGOVOR: On je radio u drugoj službi, ne znam tačno zašto, ali je otpušten.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, a da li ste vi ili bilo ko saznao gde su konačno ti leševi iz hladnjače?

SVEDOK GOLUBOVIĆ – ODGOVOR: Ne.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A da li je moguće, evo pitam za vaš stav, da je ceo događaj, u stvari, povezan sa pojavom šverca ljudi preko Dunava, a iskorišćen od strane marionetskog režima u Beogradu, u saradnji sa ovom institucijom za podršku...

SUDIJA MEJ: Ne, to nije pitanje za ovog svedoka. Vi ste držali takve govore, ali na nama je da o tome odlučimo. Imate li još pitanja za ovog svedoka?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Imam samo još jedno pitanje koje se odnosi na razjašnjavanje dva istovetna navoda. Jedan se nalazi u ovoj belešci radne grupe, druga se nalazi u vašoj izjavi, ali oni su istovetni i odnose se, evo, citiraću vam celu rečenicu: "General Đorđević mi nije rekao s kim je izvršio konsultaciju, ali imam utisak da je razgovarao sa ministrom". To je beleška radne grupe.

A u ovoj izjavi ovde koju ste dali ovoj instituciji, na poslednjoj strani opet vam citiram: "Nije mi poznato da li je general Đorđević konsultovao ministra unutrašnjih poslova koji je tada bio Vlajko Stojiljković i da li je konsultovao i obavestio bilo koga drugog o ovom događaju u vezi sa hladnjačom, pre nego što je meni dao instrukcije". Znači, na oba mesta kažete da vam nije poznato da je konsultovao ministra, a juče ste rekli da vam je on rekao da je on konsultovao ministra. Zašto ste promenili iskaz dat radnoj grupi i ovoj ovde instituciji u vezi sa tim?

SVEDOK GOLUBOVIĆ – ODGOVOR: To moram da objasnim. U tom momentu kada sam razgovarao sa radnom grupom, mada tu nije imalo objektivno mnogo razloga, ali kada sam razgovarao u kancelariji u Beogradu, ja nisam bio oslobođen tih tajni da bi neke stvari mogao da objasnim, službenih tajni i tako dalje. Nije bila doneta odluka i onda nisam istražiteljima niti objašnjavao strukturu organizacije policije, njeno funkcionisanje, posebno u tim uslovima i onda sam izbegavao da saopštim ime. Međutim, dao sam i svečanu izjavu da je sigurno da je general Đorđević prilikom prvog razgovora, odnosno drugog u Kladovu, da se pozvao na ministra i da to tako radimo. Ja o toj strukturi nadređenosti nisam išao da spominjem druga lica.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pa u strukturi nadređenosti Đorđević je vaš neposredni šef, šef Resora javne bezbednosti?

SVEDOK GOLUBOVIĆ – ODGOVOR: Da, ali nisam išao da imenujem lica koja su sada njegovi, to je bio jedini razlog.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pa jeste li vi razgovarali ikad sa ministrom Stojiljkovićem?

SVEDOK GOLUBOVIĆ – ODGOVOR: Ne.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A da li ste ga poznavali?

SVEDOK GOLUBOVIĆ – ODGOVOR: Poznavao sam ga sa sastanka koje je držao sa nama i to.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da li ste sa tih sastanaka koje je držao mogli da ustanovite da je on bio čovek koji daje zaduženja po oblastima kojima će se neko baviti, a da se nikada nije mešao u konkretne slučajeve ili neposredne istrage i takve stvari?

SVEDOK GOLUBOVIĆ – ODGOVOR: Ne. Tako je bilo, nije se mešao, nije konkretno davao zadatke, meni nikada nije nikakvo naređenje izdao, nego sam uvek dobijao preko načelnika resora.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Dobro. Dobro, gospodine Goluboviću, hvala vam. Nemam više pitanja.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ: Časne sudije, nemam pitanja za svedoka Golubovića.

DODATNO ISPITIVANJE: TUŽILAC ŠIN

TUŽILAC ŠIN – PITANJE: Časni Sude, dve stvari. Gospodine Goluboviću, vi ste juče prilikom svedočenja izjavili da vam je general Đorđević dao uputstvo putem telefona da informacije o hladnjači ne treba otkrivati i da niko od vas koji ste bili na tom sastanku u policijskoj stanici u Kladovu ne treba da dajete izjave štampi ili televiziji. Da li je to nešto o čemu ste vi lično izvestili Boška Radojkovića ili ga je o tome neko drugi izvestio?

SVEDOK GOLUBOVIĆ – ODGOVOR: Nisam shvatio pitanje u kom smislu sam ja Boška izvestio.

TUŽILAC ŠIN – PITANJE: Upravo to je moje pitanje. Uputstvo generala Đorđevića da se ne rasturaju informacije o hladnjači, da li je to nešto šta ste vi lično preneli gospodinu Radojkoviću?

SVEDOK GOLUBOVIĆ – ODGOVOR: Ne, ja se sa gospodinom Radojkovićem nisam video, niti sam kontaktirao, niti sam mu bilo kakvo uputstvo ili naredbu dao te večeri.

TUŽILAC ŠIN – PITANJE: Hvala vam. Da li je gospodin Radojković radio u policijskoj stanici u Kladovu? Da li to znači da je on primao

uputstva od gospodina Sperlića budući da je on bio šef policijske stanice u Kladovu? Da li je on možda takođe primao uputstva od gospodina Miladinovića koji je vodio kriminalističku policiju u SUP-u Bor?

SVEDOK GOLUBOVIĆ – ODGOVOR: Da, stručna uputstva i to.

TUŽILAC ŠIN – PITANJE: Hvala. Još jedna stvar. Optuženi vam je postavio pitanja o beleškama radne grupe, odnosno konkretno o tome da li je general Đorđević konsultovao ministra unutrašnjih poslova ili ne, kad je reč o uputstvima koje vam je dao u vezi sa hladnjačom. Vi ste objasnili zašto to niste spomenuli radnoj grupi i to se, dakle, odnosi na vašu obavezu da čuvate izvesne tajne. Da li je to isti razlog ili postoji neki drugi razlog zbog kog vi niste spomenuli da je general Đorđević primio uputstva od ministra Stojiljkovića kad ste razgovarali sa istražiteljima Tužilaštva ovog Suda?

SVEDOK GOLUBOVIĆ – ODGOVOR: U Beogradu kad sam razgovarao?

TUŽILAC ŠIN – PITANJE: Dobro, da to razjasnimo, znači, to je bio taj isti razlog, iz tog istog razloga vi niste rekli da su instrukcije došle od ministra unutrašnjih poslova?

SVEDOK GOLUBOVIĆ – ODGOVOR: Nisam rekao da se general Đorđević pozvao na ministra kada mi je dao te instrukcije.

TUŽILAC ŠIN – PITANJE: Upravo me to i zanima. Znači, razlog je isti onaj koji je važio i kad ste razgovarali sa radnom grupom koju je vodio gospodin Karleuša?

SVEDOK GOLUBOVIĆ – ODGOVOR: Ne, otprilike to je taj razlog. Ja sam tamo toj grupi zato izjavio, da pretpostavljam da sam se sa nekim konsultovao, sa ministrom ili sa nekim drugim. Mene su pitali šta mislim o tome, ja sam rekao, pretpostavljam da sam se konsultovao.

TUŽILAC ŠIN – PITANJE: Kada ste vi dobili obaveštenje da ste oslobođeni obaveza čuvanja izvesnih tajni?

SVEDOK GOLUBOVIĆ – ODGOVOR: Ja mislim da kad sam bio u Beogradu u kancelariji Haškog tribunala. Ne. Tog dana sam dobio od Ministarstva pravde da sam dužan i tako dalje, da se odazovem pozivu za svedočenje, a odluku Vlade ja lično nisam dobio, sem što je preko sredstava informisanja objavljena. Ja mislim da je to neposredno pred moj dolazak ovde na jedno nedelju dana objavljeno.

TUŽILAC ŠIN: Znači, to je bilo nakon što ste vi razgovarali sa istražiteljima ovog Suda. Hvala, nemam više pitanja, časni Sude.

SUDIJA MEJ: Gospodine Goluboviću, time je vaše svedočenje završeno. Hvala vam što ste došli svedočiti na Međunarodni sud. Sada možete da idete. Izvolite.

TUŽILAC NAJS: Pre nego što pozovemo sledećeg svedoka, moramo još da se pozabavimo nekim administrativnim stvarima. Jedna od njih mora čisto tehnički gledano da se obradi na privatnoj sednici, budući da smo o tome ranije govorili na privatnoj sednici. To će da traje samo jedan minut.

(privatna sednica)

sekretar: Časni Sude, sada smo na otvorenoj sednici.

TUŽILAC NAJS: Dve stvari koje se tiču dokaznih predmeta. 26. avgusta dokazni predmet 286 označen je za identifikaciju. To je popis imena ljudi koji su ubijeni u Izbici (Izbice), a koji je došao kroz iskaz Sadika Džemaila (Sadik Xhemajli). U tom trenutku, imali smo samo verzije na BHS i zato je taj dokumenat označen za identifikaciju. Sada imamo i prevod na engleski i tražimo da to postane 286(A) i da se taj dokument formalno uvrsti u spis.

sekretar: Časni Sude, ovo će da bude dokazni predmet Tužilaštva broj 286(A).

TUŽILAC NAJS: Hvala. Takođe prilikom svedočenja Sadika Džemajlija, svedok je pokazao svoju belešku sa beleškama pisanim rukom. To se odnosi na spisak onih za koje on tvrdi da su izgubili život tokom incidenata koje je on opisao. Pretresno veće je naložilo da se relevantni deo beležnice kopira i to je napravljeno i kopije su date optuženom, prijateljima suda i Pretresnom veću. Prevod tih fotokopiranih stranica sada stoje na raspolaganju, molim da se i to podeli po sudnici. Original, ja se izvinjavam, mislim da je broj koji je prvobitno dodeljen bio 288.

sekretar: Časni Sude, ovo će da nosi broj, dokazni predmet Tužilaštva broj 288(A).

TUŽILAC NAJS: Hvala. Treća stvar u ovom trenutku, a možda će da bude i drugih stvari, sutra treba da počne svedočenje svedokinje Antonić-Simić. Mi smo njenu izjavu dobili. Mislim da je izjava predata optuženom i prijateljima suda, a još nije predata Pretresnom veću, iako je trebala da bude, budući da je to materijal za zahtev koji smo podneli i koji je već odobren. Naravno, važno je da optuženi ima tu izjavu i da ima priliku da je pročita pre nego što bude unakrsno ispitivao svedoka Stijovića. Konačnu odluku o pozivanju svedokinje Antonić-Simić tek treba doneti. To će možda da bude svedok kog bismo mi, u našem sopstvenom tehničkom žargonu ili prema pravosuđu sa kojim smo vi, časni Sude i ja sigurno bolje upoznati, to će možda da bude svedok kog bismo uvrstili u spis, ali sigurno bi izjava trebala optuženom da bude dostupna. To me dovodi do redosleda svedoka. U jednom idealnom svetu mi bi smo gospodina Kua (Philip Co) pozvali pre generala Bilijera (Peter de la Billiere), međutim, putni aranžmani prisilili su nas da prvo pozovemo generala Bilijera, pa gospodina Stijovića, a kasnije gospodina Kua i ja ću uskoro da pozovem generala, veoma uskoro. Predviđam da će redosled svedočenja da bude ovakav: gospodin Stijović, zatim gospodin Ku, a K-41 će doći na red onda kada mora da dođe na red, imajući u vidu tehničke aranžmane koji su pripremljeni za njegovo svedočenje sutra.

SUDIJA MEJ: Zaustavimo se ovde za trenutak. On će sutra da svedoči video linkom?

TUŽILAC NAJS: Da.

SUDIJA MEJ: Da li imamo neko vreme za to?

TUŽILAC NAJS: 9.00. Njegov iskaz bi mogao malo da potraje i mi znamo da obično video likovi nisu baš savršeni i da ponekad ima kvarova. Zato možda ne bi bilo poželjno da se početak njegovog svedočenja odloži mnogo dalje nakon 9.00, iako možda, ukoliko nam od danas ostane samo malo za svedočenje sledećeg svedoka, možda možemo malo i da ga odložimo, ali ćemo sutra sa njim da počnemo veoma rano. Međutim, ja bih zatražio da se, ukoliko bude preostalo nešto svedočenja svedoka od danas, da se to nadoknadi svedočenjem K-41.

SUDIJA MEJ: Vi ćete sada da pozovete generala?

TUŽILAC NAJS: Da.

SUDIJA MEJ: I on će verovatno da bude unakrsno ispitan. Jeste li nameravali da pozovete nekog nakon generala?

TUŽILAC NAJS: Svakako, ukoliko general završi danas, ja ću sigurno da započnemo sa Stijovićem. On je ovde, njegove su izjave uručene i on je spreman da počne. Prema tome, ko god bude preostao na kraju današnjeg dana, mi to svedočenje možemo da nastavimo nakon K-41.

SUDIJA MEJ: Dobro, u redu, znači K-41, Stijović, ko je još preostao?

TUŽILAC NAJS: Mislite nakon toga?

SUDIJA MEJ: Da.

TUŽILAC NAJS: Pa nakon toga, verovatno samo Ku, Zdrilić (John Zdrilic) i onda tu ostaje verovatno još jedno nerešeno pitanje o kom tek morate da odlučite. I možda će da bude još jedan svedok za kog se rešava još jedan zahtev, a možda i ne. Prema tome, moj proračun je, kao što već stoji nekoliko dana, da ćemo mi da završimo u utorak.

SUDIJA MEJ: Dobro. U redu, dozvolite mi da kažem nešto o jednoj stvari, o svedocima. Mi moramo da odlučimo u vezi sa svedokom, u vezi s kojim ste vi podneli zahtev pre par dana. To je ponovljeni zahtev i mi ćemo da izložimo našu odluku. Dozvolićemo vam da pozovete Helge Branborg (Helge Brunborg), iako će to verovatno da bude nakon pauze.

TUŽILAC NAJS: Da, mi smo vam zahvalni na tome, to nam veoma pomaže. Žao mi je da je tu došlo do nesporazuma... Hvala vam mnogo.

SUDIJA MEJ: Da.

TUŽILAC NAJS: General de la Bilijer. Molim vas da se uvede svedok. Verujem da Pretresno veće nije samo imalo prilike da pročita njegov izveštaj, nego i da barem vidi, a da ne pregleda, tanak fajl dokaznih predmeta koji su raspodeljeni...

SUDIJA MEJ: Izvolite, gospodine Miloševiću?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Da li sam ja tačno razumeo? Ja sam razumeo da nikakvih promena u ovoj listi svedoka nema, osim što eventualno Ku ide pre K-41. Da li sam ja tačno razumeo?

SUDIJA MEJ: Ne, K-41 ide sutra, sutra ujutro, to je jedina promena do koje će možda da dođe u slučaju potrebe. Gospodin Ku ide posle njega.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Osim Kevina Kertisa (Kevin Curtis), koga ste odbacili?

SUDIJA MEJ: Mi njega, zasada, razmatramo. Sada hajde da nastavimo sa saslušavanjem svedoka.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Vidim ovde Antonić-Simić Olivera koju smo sad dobili, ona je takođe na listi, posle pauze ili pre pauze. Šta je uopšte s tim pitanjima?

SUDIJA MEJ: Upravo ste čuli da Tužilaštvo razmatra njen položaj. Izjava vam je dostavljena, ako želite da je koristite u unakrsnom ispitivanju gospodina Stijovića. Sada ćemo da čujemo svedoka. Molim svedoka da da svečanu izjavu.

SVEDOK DE LA BILIJER: Svečano izjavljujem da ću govoriti istinu, celu istinu i ništa osim istine.

SUDIJA MEJ: Hvala. Molim vas, sedite.

GLAVNO ISPITIVANJE: TUŽILAC NAJS

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Gospodine de la Bilijer, vi ste penzionisani general britanske armije i otišli ste u penziju kada ste bili na vrhu svih vojnih lestvica, sa najvišim činom u vojsci?

SVEDOK DE LA BILIJER – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Vratću se na vašu biografiju za sekund, da bih pokazao kakva je vaša biografija i koliko je relevantna za nas. Pre svega, hteo bih da se pozabavimo zadatkom koji ste vi za nas ispunili svojim izveštajem. Generale, vi ste zamoljeni da pregledate, razmotrite i proučite razne dokumente koji se tiču Vojske Jugoslavije?

SVEDOK DE LA BILIJER – ODGOVOR: Da, to je bio široki spektar dokumenata koji se tiču doktrine koja leži u strukturi jugoslovenske vojske i koji su meni stavljeni na raspolaganje.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Vi se time niste ni na koji način bavili kao stručnjak za tu određenu armiju. Da li je to tačno?

SVEDOK DE LA BILIJER – ODGOVOR: To je tačno, ja nisam imao ličnog iskustva sa Vojskom Jugoslavije niti sam ikad posetio Jugoslaviju.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Znači, vaša stručnost kao vojnog lica odnosi se na vojske uopšte govoreći i sa te tačke gledišta ste vi pregledali ove dokumente?

SVEDOK DE LA BILIJER – ODGOVOR: Tako je.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Na taj način, o tome će, naravno, da odluči Pretresno veće, ali vi ste tu bili i tu ste radili kao nezavisan posmatrač?

SVEDOK DE LA BILIJER – ODGOVOR: Tako je, ja sam tada pristupio sa svojim znanjem i iskustvom od 41 godinu kada sam služio uglavnom u stranim vojskama i stranim zemljama.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Pre nego što se vratimo na vašu biografiju, hteo bih da vas pitam sledeće. Iako je svaka vojska posebna, da li vojske imaju neke zajedničke karakteristike, zajedničke odlike ponašanja koje omogućavajuiskusnom vojniku, kao što ste vi, da posmatra strukturu jedne strane vojske i da stvori neko mišljenje o tome kako ona funkcioniše?

SVEDOK DE LA BILIJER – ODGOVOR: Sigurno postoji velika sličnost u doktrini i načinu komandovanja koja je zajednička za sve dobro strukturisane, dobro obučene vojske, sa dobrim rukovodstvom, bilo da se radi o mojoj ili o stranim vojskama.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: I da bismo odredelili neka osnovna pravila kojih ste se vi pridržavali u ovom projektu što se tiče činjenica, da li ste vi radili na osnovu činjenica, ne onih koje se tiču

optuženog, već, uopšte govoreći, činjenica koje su utvrđene u optužnici?

SVEDOK DE LA BILIJER – ODGOVOR: Tako je.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Ako okrenemo sada poslednji deo vašeg izveštaja, tu je priložena i vaša biografija, to je prilog "A" i sledi nakon strane 29, vi ste tu opisali celu svoju karijeru. Međutim, možda su najvažniji delovi za nas, tačnije za ovaj izveštaj oni gde se kaže da ste u stranim zemljama služili najveći deo svoje karijere. Da li je tako?

SVEDOK DE LA BILIJER – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: U Koreji (Korea), u Egiptu (Egypt) i u drugim zemljama?

SVEDOK BILIER – ODGOVOR: Tačno, a takođe i u mnogim zemljama bliskog i dalekog istoka.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Proveli ste, čini mi se 20 godina u specijalnim vazduhoplovnim službama kao oficir ili svakako na najopremljenijim i najvišim nivoima?

SVEDOK DE LA BILIJER – ODGOVOR: Služio sam povremeno u specijalnoj vazduhoplovnoj službi, jer nikada nisu ni postojali stalni članovi te organizacije. Uvek se pozivate na dužnost sa drugog mesta, tako da sam, s vremena na vreme, tokom 20 godina bio oficir u činu poručnika u toj organizaciji, a najviši čin koji sam dostigao bio je brigadni general.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da li su vas ti poslovi dovodili u dodir sa nekim bitkama?

SVEDOK DE LA BILIJER – ODGOVOR: Očigledno, kroz oblast srednjeg istoka i dalekog istoka i, naravno, u operacijama protiv pobunjenika unutar Ujedinjenog Kraljevstva (United Kingdom).

TUŽILAC NAJS – PITANJE: To bi bilo relevantno kada govorimo o reakciji jugoslovenske vojske na osnovu onoga šta može da se

nazove, zavisno od izbora terminologije, terorizmom, pobunom ili borbom za slobodu, na bilo koji drugi način?

SVEDOK DE LA BILIJER – ODGOVOR: Tako bi moglo biti.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: I tokom svoje karijere imali ste kontakta sa raznim stranim vojskama?

SVEDOK DE LA BILIJER – ODGOVOR: Tako je, čak sam u dva mandata služio u stranim vojskama, pod komandom tih stranih armija, umesto pod direktnom komandom britanske armije.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Ako okrenemo stranu, videćemo da ste kasnije u toku svog službovanja u SAS snagama (Special Air Services), učestvovali i imali odgovornost za organizovanje britanskih vojnih antiterorističkih snaga koje su radile u saradnji sa britanskom policijom protiv terorističkih snaga, uglavnom na kopnenim terorističkim pretnjama u Velikoj Britaniji (Great Britain)?

SVEDOK DE LA BILIJER – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da li je možda ovo bio primer kada ste vi morali da saradujete sa policijom?

SVEDOK DE LA BILIJER – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da li je to bio jedan primer ili ste mnogo puta morali da saradujete sa antiterorističkim snagama?

SVEDOK DE LA BILIJER – ODGOVOR: Često i mnogo sam učestvovao u policijsko-vojnim operacijama, kako u mojoj vojsci, u mojoj zemlji, tako i u inostranstvu u operacijama na dalekom istoku, a i na bliskom istoku.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Pre nego što pređemo na ovu vrstu operacije, važno je imati na umu da neke zemlje imaju i takozvane "treće snage", to je militarizovana policijska struktura koju neke zemlje imaju, a Velika Britanija nema. Da li ste vi ikada radili sa ovakvom policijom koja ima takvu, treću snagu?

SVEDOK DE LA BILIJER – ODGOVOR: Naravno, u Maleziji (Malaysia), a imam neka iskustva kada sam radio u saradnji sa pre-

komorskim, stranim vojskama i gde smo morali da radimo u saradnji sa policijom, ali to je prilično ograničeno iskustvo. U Maleziji sam imao dosta široka iskustva saradnje sa policijom u borbenim operacijama.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Posle rata na Foklandima (Falklands), radili ste na Foklandima kao vojni komandant i kao vojni komesar, čini mi se?

SVEDOK DE LA BILIJER – ODGOVOR: Ja sam imao u svojim rukama opštu komandu iz Velike Britanije nad snagama SAS-a i njihovim operacijama, a kasnije posle studija na Kraljevskom koledžu za odbranu (Royal College of Defence Studies), što je najviša organizacija te vrste u Ujedinjenom Kraljevstvu, imenovan sam za vojnog komesara i komandanta Foklandskih ostrva i tamo sam služio 14 godina.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Imali ste, takođe, iskustva radeći ne samo sa vojnicima već i sa lokalnim političarima?

SVEDOK DE LA BILIJER – ODGOVOR: Da, bio sam član zakonodavnog saveta koji upravlja ostrvima i na tom položaju sam imao odgovornost civilne uprave, civilne administracije i saradnje sa građanskim vlastima koje su bile otprilike na istom nivou kao i ja. Takođe sam bio komandant britanskih snaga na ostrvima, a to je uključivalo vojsku, pomorske i vazdušne snage.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Interakcija vojnih i političkih komandi je nešto o čemu govorite u svom izveštaju, a to se dešava na raznim nivoima. To je nešto o čemu imate direktno iskustvo?

SVEDOK DE LA BILIJER – ODGOVOR: Molim da ponovite pitanje.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Kažem da je interakcija vojnih i političkih vlasti nešto o čemu ste pisali u svom izveštaju i o čemu imate direktno iskustvo i to na različitim nivoima komandovanja?

SVEDOK DE LA BILIJER – ODGOVOR: Da, imam prilično veliko iskustvo u toj oblasti, uglavnom na višim nivoima, uključujući i diplomatiju u vojsci koja je jedan važan aspekt našeg rada.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Ići ću hronološkim redom. Vi ste imenovani za komandanta britanskih snaga u zalivskom ratu?

SVEDOK DE LA BILIJER – ODGOVOR: Tako je.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Koliko ste imali ljudi pod svojom komandom?

SVEDOK DE LA BILIJER – ODGOVOR: 44.000 do 45.000 osoba iz sva tri roda vojske. Naravno, komandovao sam svim britanskim snagama koje su bile u toj zoni operacije i, naravno, bio sam glavni komandant u Velikoj Britaniji i direktno sam kontaktirao sa britanskim ministrima.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: I u toj operaciji, da li ste imali nekad kontakta i sa drugim vojskama?

SVEDOK DE LA BILIJER – ODGOVOR: Naravno i sa mnogim vojskama, naročito sa Amerikancima iz čije je vojske bio glavni komandant, ali takođe sam imao kontakte i sa arapskim vojskama, kao i sa francuskom vojskom.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Hronološki govoreći, to je bilo za vreme poznate afere i sada prelazimo na vašu ulogu u Iranskoj opsadi (Iranian siege). To je bila poznata afera u Londonu (London). Koja je bila vaša uloga tamo?

SVEDOK DE LA BILIJER – ODGOVOR: Ja sam tada bio brigadni general i komandovao sam specijalnim vazduhoplovnim snagama i moja uloga je bila da imam permanentno sedište u vladinoj brifing kancelariji, kabinetu, gde sam, u ime naše Vlade, pružao brifinge. Imao sam ulogu savetnika i izvesne mogućnosti u okviru vojnih snaga, u ovom slučaju SAS snaga, koje su tada primale naređenja od policije. To je bila policijska operacija sa sveobuhvatnom policijskom komandom.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Znači, to je bila jedna vojna operacija u saradnji sa policijom i, naravno, uz političko učešće?

SVEDOK DE LA BILIJER – ODGOVOR: Itekako.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Sa svim tim iskustvom i vašim poznavanjem stranih vojski, vi ste pregledali ovu dokumentaciju koja se tiče ove konkretne vojske i mislim da možemo malo da odstupimo od konkretne terminologije ovog izveštaja koji će, kako u pregledu, tako i u konačnim svojim pasusima, biti uvršten u dokazni materijal. Do kojih zaključaka ste došli o postupanju ove vojske u kosovskom periodu, imajući u vidu one osnovne pretpostavke o kojima smo govorili?

SVEDOK DE LA BILIJER – ODGOVOR: Morate razumeti da je sve ovo urađeno na osnovu brifinga i beleški, a ne na osnovu ličnog iskustva na terenu. Ja sam se bavio strukturom jugoslovenske vojske i onakvom kakvom sam je shvatao u to vreme, doktrinom te vojske i načinom na koji je ta vojska vodila vojne operacije. Ja sam bio veoma impresioniran detaljnošću i razrađenošću pravila. Bio sam impresioniran u velikoj meri pažnjom koja je poklonjena humanitarnim pitanjima u toj oblasti, kojima sam se takođe bavio, zakonima koji se odnose na jugoslovensku vojsku i mislim da su to odlični zakoni i pošteno govoreći, kad sam sve to pročitao, pomislio sam da bi bilo veoma fino kada bi to postojalo i u našoj vojsci, kao što je, zapravo, slično i regulisano u našoj vojsci. To je veoma dobro strukturisana vojska sa ljudima visokog kvaliteta. Onda sam pročitao optužbe iz optužnice i moram priznati da sam pomislio kako to nema nikakve veze i ni na koji način ne odražava odličnu doktrinu i strukturu jugoslovenske vojske. Ti prekršaji i zločini su bili široko rasprostranjeni na terenu, nekoliko incidenata se dešavalo u isto vreme i, po mom mišljenju, svako ko je učestvovao u tim operacijama nije sledio doktrinu jugoslovenske vojske, bar onu koja je meni predstavljena. I ja verujem da aktivnosti koje su bile tako širokih razmera, uz učešće tako velikog broja građana, zahtevaju tako velike snage na terenu za svoju realizaciju, da su morale biti pod kontrolom komande prema vojnom sistemu. Takođe, ako imamo u vidu izveštavanje u medijima, zajedno sa normalnim raportiranjem i sistemom obaveštavanja u jugoslovenskoj vojsci, nikako se nije moglo desiti da se sve ovo događalo bez znanja i, pretpostavljam, podrške, možda i rukovodstva najviših činova u toj vojsci i pretpostavljam da se podrazumeva i politička struktura.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Hvala. Hteo sam da dotaknem neke delove ovog izveštaja, detaljnije. Ovde imamo mali svežanj dokumenata označenih tabulatorima. Brojevi tabulatora se ponekad ne poklapaju sa fusnotama i zato se izvinjavam. Molim vas, generale, da uzmete svoj izveštaj. Već ste spomenuli to ukratko, ali s obzirom da časne sudije možda imaju, a možda i nemaju ličnog vojnog iskustva, polazićemo od pretpostavke da nemaju. Hteo bih da nam kažete nešto o doktrini vojske, o tome se govori na prvoj strani. Da li je doktrina forumulisana u jednom jedinom dokumentu ili je to nešto što proizilazi iz ukupne dokumentacije kojom se reguliše jedna vojska?

SVEDOK DE LA BILIJER – ODGOVOR: Svaka armija sa dobrim rukovodstvom usvaja određenu doktrinu i razvija određenu doktrinu koja je u teoriji izraz opšte koncepcije u okviru koje će vojska izvoditi svoje operacije i funkcionisati, kao i pripremati svoje operativno planiranje i naređivanje. Zbog toga se u doktrini navode smernice koje se, s vremena na vreme, prilagođavaju i menjaju. Ja sam pokušao na prvih sedam strana da ilustrujem neke primere ove doktrine jugoslovenske vojske, onako kako sam tu doktrinu shvatio iz dokumenata koji su mi dati na uvid.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: I u tom pogledu, pošto je na ovim stranama rečeno dovoljno toga, one govore same za sebe, zamolio bih vas samo da pogledate jedan dokazni predmet detaljnije, a to je fusnota broj 4, na strani 3, to je tabulator 2 u malom svežnju koji imate pred sobom. To je naređenje za realizaciju zadatka, tačnije naređenje za napad. Za njega vi kažete da je dobar primer doktrine VJ. Pretresno veće ima ovaj dokument, to je jedna od malog broja naređenja koja su bila raspoloživa Tužilaštvu. Generale, da li imate nešto da kažete o količini materijala koji vam je dat na uvid?

SVEDOK DE LA BILIJER – ODGOVOR: Moram da budem iskren i da kažem da me je iznenadilo koliko malo ima takvih naređenja, pošto se govori o dobro strukturisanoj i dobro obučenoj i obrazovanoj vojsci.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Koju biste vi količinu raspoloživih naređenja očekivali u takvoj vojsci?

SVEDOK DE LA BILIJER – ODGOVOR: Možete li da ponovite?

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Koju biste količinu naređenja i dokumenata očekivali od takve vojske?

SVEDOK DE LA BILIJER – ODGOVOR: Pa ja bih očekivao jedan široki spektar konvencionalnih dokumenata, kao što su svakodnevni izveštaji o situacijama, redovni izveštaji, naređenja, počev od samog vrha do najnižeg nivoa putem lanca komande, do nivoa odreda, u svakom slučaju brigade, a možda čak i ratni dnevnik koji bi vodio operativni štab na raznim nivoima komandovanja, a koji govori o tome šta se dešavalo kog dana i o konkretnim situacijama. I obično postoji jedan oficir koji bi bio zadužen za vođenje takvog dnevnika. Međutim, kompletno odsustvo takvih dokumenata me iznenađuje. Sve se, izgleda, dešavalo u skladu sa ustavnim naređenjima i nije bilo nikakve prave evidencije.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Znači niste našli takvu evidenciju?

SVEDOK DE LA BILIJER – ODGOVOR: Nikako.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Ako pogledamo ovaj dokument od 13. februara 1999. godine, šta biste rekli o tome? Šta je jedna od prvih stvari koja pada u oči?

SVEDOK DE LA BILIJER – ODGOVOR: Prva stvar koja pada u oči, na strani 1, časni Sude, u gornjem levom uglu, piše: "Strogo poverljivo: broj", ovde nema broja, a ja bih očekivao da strogo poverljiva vojna dokumenta imaju svoj broj pomoću koga bi mogao da se nađe, ukoliko se kojim slučajem zagubi ili zloupotrebi i da se, ako se to desi, može identifikovati koji je dokument izgubljen. A osim toga, vidimo još jedan važan propust na samom dnu lista, časni Sude, gde se vidi da nema potpisa, a moj zaključak je da se možda radi o nacrtu ili možda je ovo na neki drugi način prezentirano. Ja ne mogu da nagađam.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Znači, ovde na kraju vidimo da nema, nije navedeno kome je dokument upućen?

SVEDOK DE LA BILIJER – ODGOVOR: Upravo tako.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Na prvi pogled kada pogledamo ove podnaslove, kao što su neprijatelj, susedi, zadaci i tako dalje, uz par izuzetaka, kako vam ovaj dokument izgleda u poređenju sa dokumentima koji postoje u britanskoj vojsci ili vojskama koje su organizovane na sličan način kao britanska, gde postoji dobra komunikacija?

SVEDOK DE LA BILIJER – ODGOVOR: U skladu je sa prepoznatljivim obrascem. Stvarni naslovi koji se koriste unekoliko se razlikuju od onih podnaslova koje biste našli u dokumentima moje vojske, a to ne iznenađuje, ali je, u stvari, njihovo značenje identično. I ako mogu da vam dam primer: ako samo pogledamo prvu stranicu, neprijatelj je neprijatelj, to je takođe isto kao i kod nas. Ili, na primer, "susedi", mi bismo rekli "prijateljske snage". I onda ovde piše: "naređujem", u jugoslovenskoj vojsci se očigledno razrađuje način na koji je odluka doneta, a mi bismo to nazvali "ciljem" ili "misijom". Neću da ulazim u ostatak dokumenta, ali vidite da je ovaj formalni obrazac odmah prepoznatljiv za bilo koga ko ima vojno iskustvo.

TUŽILAC NAJS – PITANJE Ovo konkretno naređenje, generale, možda grešim, možda ne bi trebalo da se preklapam sa vašim odgovorima s obzirom da govorimo istim jezikom, moramo malo da ostavimo vreme prevodiocima da nas stignu. Na strani 2, pasus 5, red broj 4, pominje se Kosovska Mitrovica (Mitrovica), tačnije Posebne jedinice policije, PJP, to je specijalna grupa, a onda na strani 3 odmah na vrhu vidimo, u realizaciji, stoji, zadatak: "Obezbediti punu saradnju sa organima MUP-a u opštoj zoni borbenih aktivnosti". Takođe pod stavkom 6.2 vidimo borbene operacije sa izviđanjem uz angažovanje izviđača i izvidničkih snaga. I poslednji pasus, pre stavke 6.3, ponovo se pominje MUP i ovde citiram: "Tokom napada koncentrisati obezbeđenje na obezbeđivanje tenkova i drugih borbenih sredstava sa kratkog rastojanja u teško pro-

hodnom terenu. Angažovati snage MUP-a u ovom poduhvatu". Šta vama govori ovo naređenje o učešću drugih snaga, o čemu se takođe govori na strani 5, pod stavkom 7.5, gde se pominju i ratni zarobljenici koje treba predati MUP-u radi saslušanja? Šta vama ovo govori o integraciji, zajedničkom radu snaga?

SVEDOK DE LA BILIJER – ODGOVOR: Vrlo je jasno da su u ovim operacijama snage policije i snage vojske okupirale istu geografsku teritoriju, veoma prefinjeno oni su koordinirali svoje aktivnosti i radili vrlo skladno u saradnji, koristeći zajedničke resurse i resurse jedni od drugih na najbolji način, radi izvršenja zadataka koji su im postavljeni. I ovo naređenje jasno kaže pripadnicima vojnih snaga u tom regionu kako treba da sarađuje sa policijom. Ja moram da kažem da su ovo vrlo razumna uputstva koja biste očekivali, u svakom slučaju kada policijske snage učestvuju na istom terenu kao i vojne snage.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Mogu li da postavim još jedno pitanje, a Pretresno veće će me upozoriti kada dođe vreme za pauzu? Na strani 4 u drugom i trećem pasusu koji nisu numerisani, vidimo u rezimiranom obliku sledeće: " Tokom podrške povući civilno stanovništvo iz zone borbenih aktivnosti, obezbeđujući ih tako da ih teroristi ne bi koristili kao štit tokom povlačenja". Trebalo je ovo da stavim na grafoskop. "Sprečiti pljačku". Pretpostavljam da vi odobravate ovakva uputstva ili da li smatrate da je adekvatno što se ona nalaze u uputstvima koja se izdaju jednoj jasno pripremljenoj vojsci?

SVEDOK DE LA BILIJER – ODGOVOR: Kada bih ja vodio neku operaciju protiv terorista iz njihove perspektive, očekivao bih da imam jasne instrukcije kako da se postupa sa civilnim stanovništvom, a jedan od problema sa kojima se suočavate u toj situaciji je da se odvoje teroristi koji mogu da se zaklanjaju iza civilnog stanovništva i vojska jeste zaista odgovorna za to. To je njena odgovornost. Ne mogu da kažem da vojska uvek to radi savršeno, a teroristi mogu da budu dovoljno pametni da se ponašaju tako da ih je čak nemoguće razlikovati od civilnog stanovništva. Međutim, opšte govoreći, ovo šta je ovde napisano je vrlo razumno, humano i odr-

žava vojno razumevanje razlike između običnih građana i teorista koji mogu da potiču iz te iste sredine. To je možda jedan primer vojne doktrine o kojoj smo ranije govorili.

SUDIJA MEJ: Sada je pogodan trenutak za pauzu. Generale, prekinućemo na 20 minuta. Moram da vas upozorim, kao i svakog drugog svedoka, da ne razgovarate ni sa kim o svom svedočenju dok se ono ne završi i to uključuje i članove tima Tužilaštva. Idemo na pauzu od 20 minuta.

(pauza)

SUDIJA MEJ: Izvolite, gospodine Najš.

TUŽILAC NAJŠ: Časni Sude, dokument koji smo razmotrili i koji sam propustio da stavim na projektor, već je bio predstavljen od strane generala Drevenkijeviča (Karol John Drewienkiewicz), kao tabulator 47 u dokaznom predmetu 94. Ne znam da li o tome treba da govori i ovaj svedok? Pre nego što krenem na druga pitanja, dozvolite mi da kažem sledeće: nekoliko fusnota u njegovom izveštaju odnose se na priručnik VJ iz 1997. godine o rukovođenju i komandovanju, to je tabulator koji ovde imamo, nećemo sad kroz sve njih da prolazimo. Ovaj priručnik se nalazi u tabulatorima 1, 3, 4, 5, 6 i 7. Izvinjavam se 1, 3, 4, 5 i 7. Dakle, u nekim delovima je taj priručnik reprodukovano. Mislim da bi sada možda bilo pametno da tom priručniku koje Pretresno veće već ima, damo dokazni broj. Ovde je, naravno, ceo registrator i mi možemo na taj način da ga obradimo, zato što se general već služio tim priručnikom u svom izveštaju i u svojim zaključcima. Može li priručnik da dobije dokazni broj?

SUDIJA MEJ: U redu. Možemo tome da damo novi broj.

TUŽILAC NAJŠ: U redu, mislim da je to svima već raspodeljeno, tako da ne moramo da delimo više kopija?

sekretar: Ovo će da bude dokazni predmet Tužilaštva broj 309.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Generale, ako pogledamo taj dokazni predmet i druge materijale o kojima govorite na stranicama od 1 do 7, vi ste svoj zaključak više puta rekli o tome. Zaključak je da je na papiru to bila dobro organizovana vojska koju vi prepoznajete kao takvu?

SVEDOK DE LA BILIJER – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: A pitanje je koliko su te pojave na papiru u kontrastu ili se slažu sa činjenicama koje ste vi našli u optužnici. To je nešto o čemu se samo može komentarisati i vi ste to komentarisali, zar ne?

SVEDOK DE LA BILIJER – ODGOVOR: Da, ja sam to komentarisao.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Pogledajmo sada strukturu vašeg izveštaja. Idemo sa strane 7 na kojoj stoji podnaslov "Komandovanje u praksi", idemo sada na sledećih nekoliko stranica i to sasvim kratko. Na strani 7, vi pri dnu strane na početku paragrafa spominjete da u uslovima unutrašnje bezbednosti kakvi su postojali u SRJ i vi prihvatate da pobunjenici, odnosno teroristi mogu kreirati takvu posebnu situaciju unutrašnje bezbednosti, kažete da bi se moglo očekivati da policija bude zastupljena na veoma visokom nivou operativnog komandovanja i da ima uticajnu ulogu.

SVEDOK DE LA BILIJER – ODGOVOR: Časni Sude, ne mogu na terenu dve zasebne snage da operišu, a da one nisu na pravilan način koordinisane i da ne rade na nekom zajedničkom planu. To sigurno ne može da bude slučaj u dobro strukturisanoj i dobro rukovodenoj vojsci kakva je VJ tada bila, barem prema vlastitom tvrđenju. Kad bi se drugačije radilo, nedostatak koordinisanja u operacijama, došlo bi do toga da se ne koriste snage koje su vam na raspolaganju, da se ne koriste na razuman način. Dakle, one moraju da budu kombinovane u okviru jedne jedinstvene misije.

TUŽILAC NAJS: Još jedna stvar o istoj temi, a to se nalazi na sledećoj strani, strani broj 8, zadnja tri reda u tom paragrafu. Časni Sude, mislim da se izveštaj veštaka uvrštava kao dokazni predmet u ovom suđenju. Možda bi bilo dobro da relevantne stvari stavimo na grafoskop. Nadam se da ćete vi da prihvatite to kao jednu razumnu praksu.

SUDIJA MEJ: Da.

TUŽILAC NAJS: Hvala. Dakle, najbolje da prvo onda uvrstimo u spis i damo dokazni broj. Molim sudskog poslužitelja da to stavi na grafoskop.

sekretar: Ovo će da bude dokazni predmet Tužilaštva broj 310.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Molim sudskog poslužitelja da ostane pored grafoskopa i da stavlja relevantne stranice na grafoskop. Sada smo na stranici 8 od ukupno 29, pasusu pri vrhu stranice. Izvinjavam se što to nisam ranije dobro organizovao. Hvala, dakle stavite to na grafoskop. Dakle, vi u vašem izveštaju, generale, kažete: "Treba napomenuti da bi policija potčinjena vojsci očekivala da ima pravo žalbe direktno civilnim vlastima i policijskom rukovodstvu, ukoliko smatra da je zloupotrebljena ili da je izdato protivzakonito naređenje". Moje pitanje za vas je: kako možete da budete tako sigurni u to? Kako možete sa toliko samoupouzdanja da izrazite toliko poverenja?

SVEDOK DE LA BILIJER – ODGOVOR: Kad se neka snaga stavi pod neku vrstu kontrole neke druge snage, bez obzira da li se radi o vojsci pod komandom neke strane vojske ili o snazi kao što je policija pod komandom i u saradnji sa vojskom, njen vlastiti komandni lanac bi i dalje ostao. Uzmimo ovaj konkretni primer. Ukoliko ste vi policajac koji radi u saradnji sa vojskom, vi onda nećete odustati i odreći se svog prava da koristite svoj vlastiti policijski komandni lanac, ukoliko smatrate iz bilo kog razloga da to treba da učinite. Naravno, to može biti i iz čisto logističkih

razloga, a može biti i u vezi sa problemom i zabrinutosti u vezi sa značajem na koji se vodi operacija.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Idemo sada na devetu stranu. Pri dnu te strane kada govorite o zajedničkim i kombinovanim vojnim operacijama, prvo, vrlo kratko, molim vas da nam objasnite razliku između zajedničkih i kombinovanih operacija?

SVEDOK DE LA BILIJER – ODGOVOR: Pa to je moja definicija koja je, naravno, zasnovana na mom ličnom iskustvu. Kombinovana operacija bila bi više operacija u kojoj se kombinuju resursi neke vlastite strukture, na primer u slučaju vojske imate artiljeriju, inženjerce, imate pešadiju i onda, dakle, izvodite kombinovanu operaciju. Ali siguran sam da se terminologija razlikuje od vojske do vojske.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Dobro, idemo onda na sledeću stranu da pogledamo malo detaljnije još jedan dokazni predmet. Na strani 10, negde pri dnu stoji i jedan citat, to je fusnota broj 8, to je tabulator broj 6. To je jedno javno saopštenje načelnika Generalštaba Vojske Jugoslavije. Tada je to bio general Pavković i u citatu koji vi citirate, a koji sad vidimo na grafoskopu stoji, dakle to je pri dnu strane 6. Citat: "Tačno je da je prema Zakonu o narodnoj odbrani bilo regulisano da jedinice MUP-a u zonama odgovornosti budu pod komandom vojske. Međutim, to nije zaživelo u praksi i ne treba mahati dokumentima o potčinjavanju jedinica MUP-a koja nisu ispoštovana. MUP je imao svoj štab kojim je komandovao njihov starešina, a saradnja sa vojskom koordinirana je preko političkih ličnosti u zajedničkoj komandi koja je baš zbog toga bila formirana". Prema tome, u odgovoru o tome šta su radile jedinice MUP-a najbolje može da zna komandant jedinice MUP-a i članovi zajedničke komandne koja je bila zadužena za njih. Molim vas da nam to prokomentarišete, jer vi ste o tome, naravno, već pisali u vašem izveštaju. Recite nam to sada svojim rečima.

SVEDOK DE LA BILIJER – ODGOVOR: Časni Sude, ukoliko mi dozvolite, želeo bih to opširnije da objasnim, odnos između policije i vojske, jer mislim da u ovoj konkretnoj situaciji i u sličnim

situacijama to ima veliku važnost. Prvo, kao što sam već rekao, ne može policija ili neka druga organizacija da izvodi jednu operaciju, a vojska drugu. Mora postojati koordinacija da ne dođe do haosa i međusobnog ubijanja. Drugo, pitanje je odakle dolazi ta koordinacija. Ona je na svim nivoima. Na primer, ukoliko imate neku operaciju na nivou čete, a pretpostavljam da ovde svi razumeju nivo komandovanja o kojem govorim i ukoliko dakle toj četi pomaže policija, svojom podrškom kao što se tu i spominje, onda mora postojati razumevanje i komunikacija između policije i vojske i to na tom nivou. Ta komunikacija se može ostvariti putem oficira za vezu u vojnom štabu ili na drugoj strani ili se to može sprovoditi radiokomunikacijama između dve strane, ali najčešće nije verovatno da policijski i vojni radio budu međusobno kompatibilni. Međutim, ako toga nema, onda nema koordinacije u izvođenju operacija. Prema tome, iz toga sledi da i policija i vojska moraju znati šta druga strana radi, kako bi mogla dati svoju punu podršku. To se može dalje proširiti i na gore, uz lanac komandovanja, jer da bi policija mogla biti pod bilo kakvom vrstom kontrole vojske, da bi joj se moglo narediti da sprovede neku operaciju zajedno sa vojskom, naređenje za to policiji mora doći kroz policijsku mrežu. To podrazumeva da na vrhu te mreže mora postojati dogovor o takvoj koordinaciji i saradnji. Prema tome, iako se možda i radi samo o operaciji na nivou čete, o jednoj relativno maloj operaciji, zvanična politika za tu operaciju mora da dođe sa najvišeg komandnog mesta u lancu komande.

SUDIJA ROBINSON: Generale, kad vi kažete da policija mora znati šta radi vojska, to se odnosi na jednu idealnu situaciju, zar ne?

SVEDOK DE LA BILIJER: Časni Sude, to je nužno ukoliko želite da izbegnete konflikt između aktivnosti koji bi mogao da dovede do međusobnih žrtava na obema stranama, na primer, da vojska puca na policiju, jer nije znala šta policija radi ili obrnuto. Rekao bih da je to esencijalno ako je ovo dvoje bilo u kooperaciji u operacijama.

SUDIJA ROBINSON: Citat generala Pavkovića, možete li da nam kažete u kom kontekstu je ta izjava data?

TUŽILAC NAJS – PITANJE: To je jedno javno saopštenje koje je on dao. Ja sam upravo sad tražio datum tog dokumenta. Mislim da je to bilo negde nakon 13. juna 2001. godine, jer on tu odgovara na izjavu koju je srpski ministar policije, Dušan Mihajlović, dao na jednoj konferenciji za štampu. On je tu govorio o više stvari, a u ovom pasusu objašnjava situaciju, kaže da je on bio na čelu Treće armije, kaže da se on ne stidi ni jedne jedine odluke koju je doneo, spominje svedoke, kaže da svako zna šta je on radio tokom agresije i oni koji ga sada pozivaju da položi račune su ljudi za koje se nije znalo gde su vreme najveće opasnosti. I zatim dalje kaže, ponavljam, da Zakon o narodnoj odbrani reguliše da policijske jedinice u zonama odgovornosti rade to i to i zatim kaže da je radio i ono šta drugi ljudi kažu. Dakle, to je odgovor generala na izjavu Dušana Mihajlovića datu na jednoj konferenciji za štampu. Generale, ja mislim da vi posebno naglašavate da je teško razumeti i po vašem sudu je sasvim nerazumljivo, da bi se moglo reći da jedna strana nije znala šta radi druga?

SVEDOK DE LA BILIJER – ODGOVOR: Ukoliko su oni sprovodili vojne operacije, ukoliko je jedna strana podržavala drugu, bez obzira na to da li je artiljerija podržavala policijsku operaciju ili je policija pomagala vojsci čuvajući tenkove ili tako nešto, kao što sam ranije to spomenuo, saradnja je morala postojati, koordinacija je morala postojati na svim nivoima. Mislim da to nalaže ta situacija. Ispravite me ako grešim, mislim da je na Kosovu komandovao jedan komitet u kome su bili policajci, isto kao i vojnici i civili.

TUŽILAC NAJS: Mislim da bismo sada tu izjavu generala Pavkovića mogli da uvrstimo kao dokazni predmet. Mislim da se on nalazi u našoj fascikli. Nisam siguran, samo da vidim... Da, to je tabulator broj 6.

SUDIJA MEJ: Gospodine Najs, šta predlažete na koji način će ti dokazni predmeti da se uvrste? Želite li da ovo budete uvršteno odvojeno?

TUŽILAC NAJS: Da, ovaj treba da ide odvojeno, to je jedini koji ću da uvrstim, osim priručnika koji smo već uvrstili kroz ovog svedoka. Sve drugo će da dođe putem gospodina Kua ili se već nalazi u spisu kroz druge svedoke poput generala Drenkijevića.

sekretar: Ovo će da bude dokazni predmet Tužilaštva 311.

TUŽILAC NAJS: Ukoliko je to vama praktično, časni Sude, ja se slažem s tim da se evidentiran fajl uvrsti kao zaseban dokazni predmet. Naravno, to će da bude duplikat drugih materijala, pa mislim da to sad zavisi od vas.

SUDIJA MEJ: Mislim da će to da dovede do konfuzije.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: U redu. Generale, ovo ne treba stavljati na grafoskop, ali možemo sada kroz to brzo da prođemo. Ako pogledamo stranicu 11 vašeg izveštaja, vi tu govorite o raznim aspektima koordinacije. Vi ste neke već spomenuli, druge ću da ostavim Pretresnom veću da pogleda u pisanoj formi. Govorili ste o "diplomaciji" i tu ste dotakli "bočne jedinice", govorili ste na temu "vazdušne operacije", to mogu da pročitaju oni koji žele, zatim "specijalne operacije", o tome govorite na strani 13. Zatim govorite na temu "vatrena podrška" i na strani 14 na temu "policija" i ako sada pređemo na stranu 15 vaše izjave, molim sudskog poslužitelja da stranu 15 stavi na grafoskop, mislim da treba da dobijemo neka razjašnjenja. Pri vrhu strane, u prvom paragrafu, celom paragrafu koji počinje za sve ove razne operativne odnose, vi izražavate stav da kad je reč o dobro organizovanoj vojsci, a čini se da je ovo bila dobro organizovana vojska, da je važno napomenuti da će ukoliko vojne jedinice vojske i policije rade u skladu jedni sa drugima, da će onda bez obzira na komandni odnos biti normalno da se dva puta na dan razmenjuju izveštaji o stanju situ-

acije. Zaustavimo se ovde na trenutak. Vi ste dali tu brojku od dva puta dnevno. Možete li to da objasnite?

SVEDOK DE LA BILIJER – ODGOVOR: Da. Niko ne može komandovati jednom kompleksnom situacijom sa jedne više perspektive, recimo na nivou brigadnog generala, ukoliko ne zna šta se dešava. Prema tome, onda on mora da ima regularni protok informacija u obliku izveštaja, znači formalnih izveštaja o situaciji, rutinskih izveštaja o situaciji, ali će se on isto tako češće oslanjati na operativni izveštaj i na intenzitet operacija. Ukoliko nema takvih izveštaja, onda on jednostavno ne komanduje. Nadalje, ukoliko čovek nečime komanduje, on mora da zna kakva je situacija na terenu na kom operišu njegove snage. Prema tome, onda se od takve osobe očekuje da svoj izveštaj dopuni ličnim posetama terenu, zavisno o ličnom stilu komandanta, ja mislim da bi svaki odgovorni komandant na nivou brigadnog generala posećivao jedinice na terenu bar jedanput dnevno. Izveštaji o situaciji su zapravo krvotok sastava komandovanja i bez njih taj sistem ne može da preživi.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Naravno, ovo šta kažete odnosi se na britansku vojsku. Međutim, ima li razloga da verujemo da su stvari različite u nekoj drugoj vojsci?

SVEDOK DE LA BILIJER – ODGOVOR: Ne mogu se izvoditi vojne operacije, niti policijske operacije, bez informacija na temelju kojih će viši oficiri, komandanti morati da donose odluke i da odlučuju o tome da li treba imati pojačanje, da li treba da razmeste snage na druge lokacije, kao i čitavu hrpu drugih svakodnevnih pitanja o kojima treba da odluči lanac komandovanja u bilo kojoj vojnoj operaciji. Prema tome, važno je da komandanti dobijaju informacije kako bi mogli da donose svoje odluke na temelju činjenica, a ne na temelju komandovanja iz fotelje.

SUDIJA ROBINSON: Generale, ako se informacija ne prenosi na taj način, kakav zaključak onda izvodite iz toga?

SVEDOK DE LA BILIJER: Ukoliko nikakva informacija ne dolazi u komandni lanac, onda ti ljudi na vrhu komandnog lanca ne

komanduju jedinicama. Oni su svoju odgovornost onda delegirali na niže jedinice koje samostalno izvode operacije ili one pak operišu ilegalno, mimo instrukcija koje su dobile.

SUDIJA ROBINSON: Hvala.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Vi zatim izražavate stav koji vidimo ovde na našem ekranu, vi ne verujete da se tako masovni pokret ljudi i toliko mnogo ubijanja mogao dogoditi bez toga da lokalni komandant Vojske u Jugoslaviji o tome bude u celini informisan i zaključujući to, vi ste uzeli u obzir vaše shvatanje o prilikama kada je Vojska Jugoslavije ponekad pružala konkretnu vatrenu podršku policijskim operacijama.

SVEDOK DE LA BILIJER – ODGOVOR: Apsolutno.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: U redu, sada želim da vas pitam nešto o pravilima o borbenom angažovanju. Ja ne želim sada da elaboriram ono šta je u vašem izveštaju. Međutim, želeo bih da nam opišete kako u potparagrafu B, na strani 16 kao primer pravila o angažovanju na jednom najvišem nivou, individualnim vojnicima se može reći da u slučaju samoodbrane oni mogu da otvore vatru u samoodbrani i ukoliko su, u nekim slučajevima kada su izazvani, oni moraju tri puta da upozore napadača. Vi kažete: "svakom pojedinačnom vojniku mogu se dati detaljna pisana uputstva u ovom smislu i to u pisanom obliku". Da li je ta praksa da se individualnim vojnicima daju pisane uputstva raširena u dobro organizovanim vojskama ili ne?

SVEDOK DE LA BILIJER – ODGOVOR: Ja mislim da to ne mogu tako da kažem. Ja sam to stavio u izveštaj tek kao primer, za pažnju koju valja pokloniti detaljima, a koja je potrebna ukoliko čovek želi da snage na terenu budu u potpunosti informisane o nivou snage i sile koje vojne i civilne vlasti delegiraju. Prema mom iskustvu, to je najefikasniji nači, ukoliko čovek ima nešto napismeno pred sobom, on to može, s vremena na vreme, da pročita. Ukoliko to ne učinite, ukoliko to izdate tek kao naređenje, onda ta naređenja moraju da budu izdata, inače niko ništa ne zna. Možda bih mogao

da dodam da u jednom opštem ratu, na primer, u ratu u zalivu ili čak na Foklandskim ostrvima, dođe se do jedne tačke kada političari vojnim komandantima delegiraju zapravo potpunu vlast, oni tada imaju ovlašćenja da sve snage koje im stoje na raspolaganju koriste za maksimalni učinak. Ali u operacijama pobunjeničkog tipa kao što je ovde slučaj, situacija je mnogo složenija i političari tada žele da zadrže mnogo čvršću kontrolu nad načinom na koji se ponaša vojska ili civili, tako da oni ne naruše, ne naškode politici koju političari vode u tom kraju i zato uvek treba da postoji najjasnija moguća instrukcija u celom komandnom lancu o tome kakva se sila i pod kojim uslovima može upotrebiti.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Situacija o disciplini počinje na strani 17, nešto ste već o tome rekli, ostalo ću ostaviti izveštaju, ali možda možete da nam pomognete u pogledu nekih tačaka. Na strani 22, da li to, molim vas, možemo da stavimo na projektor, vi ste već govorili o potrebi za posebnom disciplinom, o potrebi da se disciplinske odluke donose brzo i ekspeditivno u toku bitke i u toku rata. Na strani 22 u prvom celom paragrafu na toj stranici koji počinje sa "u bilo kom ratu", vi govorite o mogućnosti individualnih incidenata što uključuje i prekomerno individualno nasilje na nižim nivoima do nivoa čete. Prema tome, takvi incidenti bi normalno morali da budu identifikovani i trebalo bi preduzeti disciplinsku akciju, iako bi to možda potrajalo neko vreme, dok traje sama bitka i možda dokazi neće da budu lako dostupni. Vi, zatim, kažete: "Ekscesi opisani u optužnici tražili bi jednu masovnu logističku operaciju. Prvo, da se ljudi proteraju iz svojih kuća; drugo, da se to sprovede na način koji je dovoljno efektivan". Da li želite tome nešto da dodate? Ne razumem vas šta tačno kažete.

SVEDOK DE LA BILIJER – ODGOVOR: Pa to o čemu ja govorim svodi se zapravo opet na kontrolu nad snagama i na protok informacija o tome kakav nivo sile vojne snage smeju da upotrebljavaju. Sve je to jedno združeno s drugim, sve to ide zajedno. Kad pogledamo optužnicu, kad vidim broj civila koji je premešten, ja ga gledam i ja pretpostavljam da se to zaista i dogodilo, a da li je to dokazano ili ne, o tome nemam pojma. Međutim, ukoliko je

takva situacija bila, mogu da zaključim samo da se radilo o jednom koncentrisanom napadu na civilno stanovništvo i prema broju ljudi za koje se tvrdi da su ubijeni masovno, za razliku od vojnih operacija u kojima jednostavno po definiciji ljudi ne gube život u velikom broju na jednom mestu. Ako se sve to uzme u obzir, onda se može samo doći do zaključka da se radilo o operaciji koju je neko dozvolio i kojom je neko upravljao. Tu se ne radi o nekakvoj odmetničkoj četi, pa čak ni odmetničkoj brigadi koja radi na svoju ruku, tu se radi o jednoj politici kojom upravlja vojska i policija u tom području.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Strana 24, možda bismo trebali nešto da naglasimo kad je reč o disciplini, to je prvi novi paragraf na strani 24. Vi ovde kažete: "Uopšteno govoreći, u vojnoj hijerarhiji i jedinicama i formacijama, one bi morale da budu upoznate barem sa onim akcijama koje treba da izvedu dva hijerarhijska stepena niže trupe". Onda dajete primer i kažete: "Komandant brigada očekivao bi da, ako bude potrebno, ima razumevanje za svoje aktivnosti i aktivnosti svojih četa u sastavu svoje brigade". Da li je to nešto šta ste vi iskusili u raznim vojskama širom sveta?

SVEDOK DE LA BILIJER – ODGOVOR: Da, naravno razni komandanti tome pridaju različiti nivo pažnje. Međutim, to je jedno opšte običajno pravilo da možete da zaključite o tome koliko daleko niz komandni lanac viši komandant prati operacije, a da se, zapravo, ne meša u konkretne operacije ukoliko je dao jasna naređenja. Onda će te operacije da sprovede i njima rukovodie, naravno, niži ljudi u komandnom lancu, u okviru ukupne koordinacije i strategije.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Hvala. Strana 25 dovodi nas do vašeg razmatranja mogućnosti jedinica van kontrole i tu sada kažete da tu može da se radi o tri kategorije. Izvinjavam se, vi, u stvari, kažete da te jedinice van kontrole mogu spadati u tri kategorije. Prvo, greške usred pogrešne procene komandanta, drugo, preterana reakcija i treće, namerno odstupanje. I zatim na strani 26, pri dnu strane 26, nakon što ste ranije pisali o potrebi da nadređeni

komandanti započnu disciplinski postupak, vi zaključujete da u slučaju jednostavno prekomernog reagovanja, vi kažete: "Ja ne mogu da potvrdim ni jednu tvrdnju u kojoj se kaže da su događaji na Kosovu, kako su opisani u optužnici i drugim dokumentima koje sam pregledao, bili rezultat pogrešnih procena koje su doneli niži komandanti. Široke razmere i medijska pokrivenost ovih ekscesa, kao i činjenica da nisu preduzimate disciplinske mere podričaju svaku takvu tvrdnju". Vi kažete, zatim: "U najboljem slučaju viši komandni nivo morao je da bude u dosluhu, a u najgorem slučaju viši nivo vojne komande znao je da podređeni komandanti postupaju u skladu sa uputstvima o sprovođenju takve politike, ali se pretvarao da to ne vidi. Da li je to vaš zaključak?"

SVEDOK DE LA BILIJER – ODGOVOR: Da, svakako nedvosmisleno, to je jedan dobar dokument.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da li tome želite nešto da dodate?

SVEDOK DE LA BILIJER – ODGOVOR: Pa ja mislim da ono šta sam već rekao o odgovornosti za operaciju rukovođenja, o komandovanju, o protoku informacija, o koordinaciji među snagama koje učestvuju u operaciji, sve to ilustruje kako je nemoguće da jedinice na jednom takvom području sprovode tako velike operacije u kojima su ljudi premeštani, veliki broj je ubijen, a bio je tako veliki broj ljudi kojima se to dogođalo, za koje se tvrdi u optužnici, da je nemoguće da se to dogodi, osim ukoliko to nije bilo na pravilan način koordinisano i time nije bilo komandovano. Jer, sve to traži logistiku, transport, prolaz bez ometanja, dozvole i tako dalje, a opet sve to, samo po sebi, traži koordinaciju vojnih snaga ili onoga ko te operacije izvodi. Prema tome, nema nikakve sumnje da su te operacije bile koordinisane i upravljane i da nisu bile rezultat toga da je neki lokalni komandant "pošandrcao".

TUŽILAC NAJS – PITANJE: I u trećoj kategoriji vi govorite o svesnom odstupanju od naređenja. To je strana 27, vi tu govorite o mogućnosti da je neko namerno svesno odstupao od naređenja i navodite neke dobro poznate primere koji se mogu osloboditi divergencija, ukoliko je to potrebno. Vi na strani 27 kažete da

nešto tako može u dobro regulisanoj vojsci da se dešava samo jedan kratak vremenski period i zatim pri dnu strane onda kažete sledeće o Zakonu o Vojsci Jugoslavije. Vi kažete da je taj zakon jedan jako dobro formulisan dokument na koji bi svaka zemlja mogla da bude ponosna. Da li vi to i dalje kažete?

SVEDOK DE LA BILIJER – ODGOVOR: Svakako.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: I u zaključku kažete da osim činjenica koje ste preuzeli iz optužnice, to je zaključak koji je četiri reda niže, vi kažete da se glavni deo operacija na Kosovu morao da se poklapa sa željama vojnog rukovodstva?

SVEDOK DE LA BILIJER – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: I onda možemo da idemo na vaš zaključak na strani 29, to je na vrhu strane. Ovde se govori o policiji, a već ste pomenuli ovaj poslednji pasus delimično kada ste pominjali slobodu u otvaranju vatre za sukobe koji se ne tiču borbe protiv terorizma i ovde se radi o različitoj sceni, to je na drugačiji način rečeno, kažete da nije moguće, tačnije smatrate da nije bilo moguće da se ne uočava i ne izveštava o ekscesima samo zbog toga što su operacije bile visokog intenziteta. Oni jesu bili angažovani, a srpske snage tada nisu bile angažovane u borbama visokog intenziteta protiv jedne vojske i imale su vremena da pravilno procene informacije koje su dobijali od jedinica na terenu i drugih izvora, kao na primer, medija. Po vašem mišljenju, tu, dakle, ne postoji argument "magla rata".

SVEDOK DE LA BILIJER – ODGOVOR: Da, informacija je u to vreme postojala na terenu i trebalo bi da naglasim da čak i u velikoj vojnoj operaciji širokih razmera, ja bih kao komandant bio nezadovoljan kad ne bih znao šta se dešava na terenu. Međutim, što se tiče detalja, tome se možda nije pridavala tolika pažnja u antiterorističkim operacijama ili operacijama protiv pobunjenika. U takvim operacijama u pitanju je detaljnost, a ti detalji su postojali, oni su bili dostupni visokom vojnom vrhu.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: I još jedan zaključak koji ste već nago-
vestili u rezimeu?

SVEDOK DE LA BILIJER – ODGOVOR: Nemam nikakav razlog da
menjam to mišljenje ili da ga prilagođavam.

TUŽILAC NAJS: Ostavite to na grafoskopu za one koji žele da
pogledaju. Časni Sude, kao što nam je napomenula gospođica
Grejem (Graham) iz našeg tima, ima još jedan dokument u ovom
tabulatoru koji bi trebalo da se ovde prikaže. To je tabulator broj
9, fusnota broj 11, nalazi se na strani 17 i radi se o pravilima o
borbenom angažovanju. Dotični dokument se zove "primena
pravila međunarodnog prava u borbenim sukobima", to je jedan
pravilnik gde se govori o tome na koji način jugoslovenska vojska
poštuje pravila sukoba i tu se mogu naći primeri. Imamo fotokopi-
ju ove knjige i da li možemo da uvrstimo to kao poseban dokazni
predmet?

SUDIJA MEJ: Da, molim poslužitelja da nam vrati taj dokument.

sekretar: Ovo će da bude dokazni predmet Tužilaštva broj 312.

TUŽILAC NAJS: To su sva moja pitanja za generala. Hvala vam
mnogo.

SUDIJA MEJ: Izvolite, gospodine Miloševiću, počnite svoje unakr-
sno ispitivanje.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Hvala, samo bih hteo unapred da znam
da li ćete mi ograničavati vreme.

SUDIJA MEJ: Da, sat i po, dajemo vam najviše sat i po.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Meni se čini, gospodine Mej, da je to
malo vremena, s obzirom na obimnost generalovog izveštaja.

SUDIJA MEJ: Videćemo kako napredujete, pa ćemo da odlučimo.

UNAKRSNO ISPITIVANJE: OPTUŽENI MILOŠEVIĆ

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Doduše, moram da kažem da stvar olakšava činjenica da je general davao logične odgovore i nesumnjivo, kad je reč o dokumentima, tumačio ih je onako kako oni i glase, ali tu postoje drugi problemi koji su postavljeni sa stanovišta velikih razlika između pogleda koje ima ova strana preko puta i onoga šta sugerira, ali da pređem na pitanja. Da li je nesporno, generale, da ste vi, prema tvrdnjama Tužilaštva, označeni kao vojni ekspert?

SVEDOK DE LA BILIJER – ODGOVOR: Meni se ne sviđa ta reč "ekspert". Ja jesam stekao veliko iskustvo u izvesnim oblastima vojne struke i bio sam 41 godinu u vojnoj službi, tako da sigurno znam dosta o vojnim pitanjima.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: To je nesumnjivo. Ja to ne dovodim u pitanje sa stanovišta vaše bogate karijere, već sa stanovišta načina na koji se ta činjenica upotrebljava od druge strane, jer ja ovde imam odnos sa njima, a ne sa vama, vi ste svedok. Dakle, oni su vas označili kao vojnog eksperta, to nije sporno u njihovom aktu koji je potpisao gospodin Rajnefeld (Ryneveld). A da li je nesporno da ste vi svoj izveštaj označili naslovom "Izveštaj vojnog eksperta Tužilaštva" ili je naslov stavljen od strane Tužilaštva? Ovde na vrhu ovoga šta nam je podeljeno piše "Izveštaj vojnog eksperta Tužilaštva, generala ser Pitera de la Bilijera". Jesu li to vaše reči ili je zaglavlje stavilo Tužilaštvo?

SVEDOK DE LA BILIJER – ODGOVOR: To je formulacija koja je često korišćena tokom našeg dijaloga kad smo se dogovarali o ovom izveštaju. Ja ove reči nisam sam napisao. Međutim, pružio sam im podršku i to prihvatam kada su oni stavili moje ime u potpisu ovog dokumenta.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, međutim, vi u poslednjem pasusu svoje biografije izjavljujete da sebe ne vidite kao eksperta za Vojsku Jugoslavije ili konflikt na Kosovu. Je li to tačno?

SVEDOK DE LA BILIJER – ODGOVOR: To je apsolutno tačno i osnove na kojima sam napisao izveštaj i izvori informacija su poznati ovom Sudu. Rekao sam već da ovo šta sam napisao nije bazirano na mom ličnom iskustvu u jugoslovenskoj vojsci, to je bazirano na dokumentarnim dokazima koji su mi stavljeni na uvid, kao i na uvid Suda i na onome šta ja znam o tome kako operiše jugoslovenska vojska ili kako navodno operiše.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, ja to, dakle, mogu da shvatim kao određeno relativiziranje, najblaže rečeno, s vaše strane, stepena kompetentnosti kada je u pitanju Vojska Jugoslavije i sukob na Kosovu, a ne kad je u pitanju vaše opšte poznavanje vojne veštine, vojne profesije, vojnog iskustva?

SVEDOK DE LA BILIJER – ODGOVOR: Upravo tako.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A da li smatrate, generale, da su vam jasni sukobi i uzroci, poenta je na reči "uzroci", sukoba na Kosovu u toku 1998. godine kao i priroda samog sukoba u istom periodu?

SVEDOK DE LA BILIJER – ODGOVOR: Moje znanje dolazi iz dva izvora. Ja sam imao opšte znanje o tome šta se dešava. Interesovao sam se lično i kao profesionalac, ali ne bih hteo da kažem da su moja saznanja dovoljna da bih ja doneo neki svoj lični sud o ponašanju jugoslovenske vojske. Doduše, imam još jedan nivo saznanja, a to su dokumenti koji su mi stavljeni na uvid. Oni mi govore, pod pretpostavkom da su postojali u to vreme, vrlo detaljno kako je jugoslovenska vojska trebala da se ponaša u to vreme i kakva je bila struktura kontrole rukovođenja i komandovanja koje je tada trebala da postoji. Ja, naravno, ne mogu da tvrdim da li su ti dokumenti tada postojali, ali pretpostavljam da jesu i na osnovu te pretpostavke ja donosim svoje zaključke.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A da li je dovoljno prisutna u vašem razmatranju ovih pitanja činjenica da je Jugoslavija počev od 24. marta 1999. godine vodila odbrambeni rat protiv najveće

sile u istoriji koja postoji, znači NATO pakta, uz istovremenu borbu protiv izuzetno snažnog terorizma na delu svoje teritorije?

SVEDOK DE LA BILIJER – ODGOVOR: Ja sam bio potpuno svestan opšteg okvira operacija i njihovog smisla iz perspektive jednog obrazovanog vojnog lica koji redovno čita novine.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Generale, da li ste u svojoj vojnoj karijeri imali bilo kakvo iskustvo sa vođenjem odbrambenog rata, dakle takvog rata na koji ste prinuđeni napadom na vašu domovinu i koji ste prinuđeni da vodite na teritoriji, kopnenom i vazдушnom prostoru vaše domovine?

SVEDOK DE LA BILIJER – ODGOVOR: Naravno, ako se vratimo u moje mlade dane, znam šta se dešavalo u Drugom svetskom ratu, ali pretpostavljam da ne govorite o tome. Verovatnije imam više iskustva u odbrambenim operacijama nego bilo ko, ko je još uvek u vojsci od onog vremena kada sam ja penzionisan, zbog toga što sam učestvovao u veoma intenzivnim odbrambenim operacijama u Koreji.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, vi na prvoj stranici svog izveštaja tvrdite da se mišljenja i zaključci u njemu zasnivaju na vašem iskustvu, kao i vašem poznavanju sopstvenih, dakle britanskih i drugih oružanih snaga. To je osnov i to iskustvo poznavanje britanskih i drugih snaga nije sporno. Moje pitanje glasi da li ste prilikom izrade ovog izveštaja konsultovali činjenice, specifične i vezane za problematiku o kojoj se izjašnjavate sa stanovišta eksperta i ako jeste, molim vas, navedite mi koje ste izvore i činjenice upotreбили? Samo da vam pomognem, ja sam ovde shvatio da ste vi izveštaj gradili na osnovu dva dela vojnog analitičara tužioca, gospodin Kua i na osnovu veoma malog broja dokumenata koje ste naveli u izveštaju, kao što je priručnik Vojske Jugoslavije "Rukovođenje i komandovanje 1997. godine", "Vojska Jugoslavije, Kosovo i Metohija", "Primena pravila međunarodnog prava u toku oružanog sukoba 1998., 1999. godine", Ustav Jugoslavije, Zakon o odbrani. Vidim ovde jedno naređenje komandanta Prištinskog korpusa i jedno saopštenje sa neke konferencije. Da li smatrate da

je tih nekoliko, rekao bih prikupljenih elemenata, dovoljno da se napravi jedno celovito mišljenje i sagleda celovita situacija?

SVEDOK DE LA BILIJER – ODGOVOR: Ja sam vrlo jasno stavio do znanja na kojim izvorima počiva moja informacija o vojnoj strukturi i metodima operisanja Vojske Jugoslavije i vi ste mi, zapravo, pomogli zato što ste pročitali spisak tih izvora.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Želeo sam da vam pomognem.

SVEDOK DE LA BILIJER – ODGOVOR: Ja sam zaista pročitao optužnicu i to je jedini dokument na osnovu koga sam stvorio neki sud o tome šta se dešavalo na terenu. Nije na meni da komentarišem tačnost ili verodostojnost optužnice, ali iz vaše perspektive i da bismo stigli do zaključka kako sam ja došao do svojih zaključaka, to je informacija na kojoj sam se bazirao. Nisam se, na primer, bazirao na svom sopstvenom znanju i onome šta sam pročitao iz štampe.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Sada ste pomenuli, generale, rekao bih ključni element koji dovodi u pitanje način upotrebe vašeg znanja, ne kad ste vi u pitanju, nego način upotrebe od strane ovih koji sede preko puta. Ja ću vas podsetiti, preskočiću nešto, da bih se posle vratio na druge stvari, samo na par citata iz ovog vašeg dokumenta.

SUDIJA MEJ: Gospodine Miloševiću, moram da vas prekinem pošto ste preopširni, već nekoliko puta ste upozoreni da morate da postavljate pitanja koje je moguće pratiti. Možete da iznesete svoju tvrdnju ili citat svedoku i onda mu postaviti pitanje o tome. Ali vrlo vas je teško pratiti kada čitate cele pasuse, kao što to često radite, a onda očekujete od svedoka da odgovori. Takođe, nije na svedoku, kao što obično znate, da sluša vaše komentare o Tužilaštvu. Ako želite, možete da ih uputite nama, pod uslovom da su dolični. Sada nastavite.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Gospodine Mej, ja imam u vidu intelektualni i obrazovni nivo lica koga ispitujem. Prema tome, ne mislim da general neće razumeti ono šta ga pitam, zato što je duža rečenica.

SUDIJA MEJ: Da, ali ne treba da trošite mnogo vremena držeći govore. Koje je vaše pitanje?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ja ne držim govore, gospodine Mej, nego kažem upravo u vezi sa ovim šta je maločas pomenuo general. Samo ću pročitati dva citata i onda ću mu postaviti pitanje, to su citati iz njegovog izveštaja, nije mu teško da ih prepozna. Na strani 15, bar tako je moja označena, malo se razlikuje engleska i srpska paginacija, ali kažete ovako, dakle: "Vojni komandant trebalo bi da bude u potpunosti svestan delovanja policijskih snaga u svojoj zoni", kao i da može da interveniše i utiče na njih. To je uvodni deo te rečenice. Međutim, suština je sledeća rečenica. Ne verujem...

SUDIJA MEJ: Trenutak, dozvolite nam da to nađemo pre nego što nastavite. Izgleda da je to strana 15 na engleskom. Generale, da li imate taj pasus pred sobom?

SVEDOK DE LA BILIJER: Nisam ga još našao.

SUDIJA MEJ: Dozvolite da nađemo pasus. Sudija Kvon (Kwon) ga je našao, molim vas da uputite svedoka.

SUDIJA KVON: To je prvi pasus na strani 15. Tu se, dakle, kaže: "vojni komandant trebalo bi da bude u potpunosti svestan", da?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Ovde je poenta ova rečenica. "Ne verujem da su tako velika pomeranja stanovništva i ubistva kakva su navedena u optužnici mogla da se odigraju bez punog znanja lokalnog komandanta Vojske Jugoslavije. Kako su navedene u optužnici, ne bi mogla da se odigraju bez punog znanja lokalnog komandanta Vojske Jugoslavije". A onda nekoliko strana kasnije...

SUDIJA MEJ: Ne, tako ne može. Koje je vaše pitanje? Vi pominjete taj pasus i kada gledamo taj pasus, koje je vaše pitanje u vezi sa njim?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Jedan pasus, pa imam isto pitanje u vezi sa oba pasusa i sa celim prilazom ove takozvane tužbe. Dakle, na strani 21 vi opet govorite, to je pasus pri dnu strane: "U bilo kom ratu uvek postoji verovatnoća da će biti pojedinačnih incidenta i kriminalnog nasilja" i tako dalje. To kažete, a onda na kraju pasusa rečenica glasi, nadam se da ste našli. "Međutim, ekscesno ponašanje opisano u optužnici zahteva masovnu logističku organizaciju i organizaciju ljudstva. Prvo, da bi se pokrenuli proterivani ljudi iz njihovih domova, kao drugo, da bi se sprovedo efikasno i ekspeditivno što je bila njihova očigledna odluka". Dakle, kao što ste pomenuli...

SUDIJA MEJ: Samo trenutak. Generale, da li ste našli taj drugi pasus?

SVEDOK DE LA BILIJER: Da.

SUDIJA MEJ: Hvala. Koje je vaše pitanje?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dakle, generale, suština pitanja iz celog prilaza ovde je da optužnicu za koju se upotrebljavaju vaše znanje da bude dokazana, uzimate kao dokaz za ono šta se tvrdi. Da li sam jasan? Da li je moguće, dakle, pošto ovde imamo optužnicu za koju ja tvrdim da je lažna, optužnicu, dakle, koja nastoji da se dokaže, uzimati kao dokaz za ono šta se tvrdi? Kada bi ta optužnica bila tačna, generale, da li bi zaključak bio sasvim logičan sa stanovišta stručnosti, ali ja tvrdim...

SUDIJA MEJ: Gospodine Miloševiću, moram da vas zaustavim. Ovaj svedok ne svedoči o optužnici. On je vrlo jasno stavio do znanja sve šta zna. On kaže da je na osnovu onoga šta se tvrdi u optužnici on kao vojno lice doneo svoje zaključke. Nema smisla

sa njim da se raspravljate o optužnici. On je nju iskoristio kao osnovicu za svoje zaključke i to nam je jasno rekao, tako da nema smisla govoriti mu da je on ovde došao da dokaže optužnicu. On je vrlo jasno rekao da je svoje zaključke izveo iz nje. Ako imate neka pitanja o tim zaključcima, postavite ih i vidite šta će da vam kaže.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Gospodine Mej, ja ne optužujem generala de la Bilijera da je došao ovde sa zlim namerama, ja samo kažem da se od strane ove lažne tužbe zloupotrebljava činjenica da se radi o vojnom ekspertu, a optužnica uzima kao dokaz za...

SUDIJA MEJ: Ne, to nije tačno. Ja ću da vas zaustavim. Ovo smo mnogo puta ranije rekli. Optužnica sama po sebi nije dokaz, to je samo tvrdnja Tužilaštva. Ona mora da se dokaže i na nama je, na Pretresnom veću da kažemo da li je ona tačna ili nije, a to ćemo učiniti kada saslušamo svedoke. Nema smisla da se o tome raspravlja sa ovim svedokom. I molim vas da više ne trošimo vreme na to. Ako imate pitanje o njegovim zaključcima ili o njegovom izveštaju, naravno da možete da ih postavite, ali nećemo više da slušamo o optužnici.

SUDIJA KVON: Ako ja mogu nešto da razjasnim, generale. Pre par minuta primetio sam da ste pomenuli kako je optužnica jedini dokument na osnovu koga ste doneli sud o tome šta se dešavalo na terenu. Da li je to tačno?

SVEDOK DE LA BILIJER: Da.

SUDIJA KVON: A šta ako kasnije, ako se kasnije ispostavi da neke tvrdnje nisu tačne, da li to onda znači da ni vaši komentari ni vaši sudovi nisu tačni u tom slučaju?

SVEDOK DE LA BILIJER: Optužnica ne spada u moju stručnost kao vojnog lica, niti sam ja stručan za pravna pitanja, ali ako se pokaže, časni Sude, da optužnica uopšte nije tačna ili delimično

nije tačna, onda to znači, očigledno, da ni moji zaključci nisu potpuno tačni i moraće da budu ili prilagođeni ili će da se ispostavi da su totalno pogrešni. Od mene se tražilo da izvučem neke zaključke na osnovu te optužnice i ja sam to učinio. Može se desiti da neki detalji te optužnice neće da budu dokazani i mislim da će ljudi koji sve ovo slušaju i slušaju moje svedočenje da donesu sud o tome koliko sam ja to tačno sve procenio.

SUDIJA KVON: Hvala vam. Gospodine Miloševiću, izvolite.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Hvala, ja ću da nastavim, ali, u stvari, ovo je ključno pitanje. Može potpuno...

SUDIJA MEJ: Naravno da je to ključno pitanje. Pa to je ključno pitanje u celom suđenju. Idemo dalje.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pa dobro je kad se razumemo da se ne može optužnica uzimati kao dokaz za istinitost. Dobro, recite mi, generale, da li smatrate da se iskustvo koje ste kao vojnik sticali u pohodima Velike Britanije na Foklandima ili u zalivskom ratu mogu primeniti kada je reč o Kosovu i Metohiji? U potpunosti, delimično?

SVEDOK DE LA BILIJER – ODGOVOR: Pa ako, recimo, uzmem samo dve kampanje u mom lično velikom iskustvu u Koreji, mislim da se unutar te dve kampanje mogu pronaći lekcije koje mogu ovde da se primene. Međutim, ja sam sve ovo smanjio na moje mnogo šire iskustvo, ne samo na moje iskustvo u Koreji nego i na mirovne operacije u Maleziji (Malesia), policijske i vojne operacije u Indoneziji (Indonesia) i na granici Indonezije, zatim u više navrata na operacije na bliskom Istoku, ne samo Zalivski rat. I tu je moje iskustvo, kako bih to mogao da kažem, a da budem skroman, prilično veliko, mislim na iskustvo u protivterorističkim operacijama i to u proteklom periodu u više dekada.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Vi ste sticali iskustvo i u ratovima na takozvanim "zavisnim teritorijama", evo kod Foklanda

na primer, 13.500 kilometara udaljenim od suverene teritorije Velike Britanije. A ovde imate rat koji je Jugoslavija vodila na svojoj suverenoj teritoriji, sa težištem na izuzetno intenzivnim terorističkim dejstvima, svega 300 kilometara od prestonice. Dakle, da li sa stanovišta svoje struke i svog ličnog uverenja priznajete pravo suverenoj državi, kakva je Jugoslavija, da štiti svoj suverenitet i teritorijalni integritet na sopstvenoj teritoriji? Dakle, da li smatrate da je to pravo bar nešto veće od prava vaše države da štiti interes na teritoriji 13.500 kilometara daleko od svoje suverene teritorije?

SVEDOK DE LA BILIJER – ODGOVOR: Vi se ovde sada oslanjate na samo jedan...

SUDIJA MEJ: Ja mislim da nije na svedoku da odgovori na to, jer o tome ćemo mi morati da odlučujemo ukoliko o tome mora uopšte da se donosi odluka.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro. Gospodine Mej, pretpostavljam da su ovo važna pitanja, jer evo da se vratimo na pitanje koje je povezano. Malopre smo govorili o optužnici kao jedinom dokumentu koji je general uzeo kao osnovu za svoje zaključivanje. Naravno, kad su premise pogrešne, zaključci ako su ispravni idu na pogrešnu stranu, ali vi ste pomenuli, generale i medije. Da li se sećate, na primer, saopštenja Stejt departmenta (US Department of State) početkom aprila 1999. godine da je na Kosovu ubijeno pola miliona ljudi? Ili saopštenje američkog ambasadora za ratne zločine, Dejvida Šefera (David Scheffer), 18. aprila 1999. godine, da je na Kosovu ubijeno 100.000 Albanaca ili izjave portparola Džejmsa Rubina (James Rubin) 19. aprila 1999. godine, koji je potvrdio Šeferovu izjavu da je 100.000 Albanaca ubijeno ili izjavu ministra odbrane iz maja 1999. godine, da je na Kosovu ubijeno i nestalo 100.000 muškaraca? A da li sve te izjave koje su očigledno lansirane kao opravdanje za agresiju na Jugoslaviju, padaju u vodu pred jednom običnom matematikom koja se svodi na račun i koja te stotine hiljada svode na obične stotine? Da li vam je poznato koliko je to ubijenih, poginulih u ratu, uopšte pronađeno na Kosovu? Samo da objasnim: ovo vas pitam zato što postoji politička

magla kada se govori šta je represija.

SUDIJA MEJ: Ne, ne. Moramo da vas zaustavimo. Da li je ovo uopšte relevantno ili ne, nije sasvim jasno. Međutim, mi ćemo od svedoka da zatražimo da odgovori na pitanje na sledeći način. Ser Piter, da li vam je poznato koliko ljudi je ubijeno na Kosovu ili ne?

SVEDOK DE LA BILIJER: Ne, ne znam to.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: A da li biste vi bili ljubazni, gospodine Mej, da kažete svedoku, pošto je vrlo važno za, rekao bih, način njegovog zaključivanja, koliko je dosad pronađeno poginulih na Kosovu? Da li biste vi bili ljubazni da ga obavestite da bih mogao da mu postavljam još neka pitanja?

SUDIJA ROBINSON: Ne, to vi njemu možete da kažete. Vi taj broj njemu možete da iznesete, ali ne možete predsedavajućeg sudiju da transformišete u svedoka.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pa upravo se tu govori od pre rata, pre početka bombardovanja o nekoliko stotina, a ne nekoliko stotina hiljada, a na kraju rata posle bombardovanja, borbi UČK (Ushtria Clirimtare e Kosoves) sa vojskom i policijom svih mogućih dejstava, o par hiljada. Prema tome, generale, da li je jasno da u političkoj retorici o zločinima nekad nije jasna razlika, ali da je u brojevima između stotina i stotina hiljada ili par hiljada i stotina i stotina hiljada vrlo jasna razlika, briljantno jasna razlika i da se, dakle, na toj matematici ne može zasnivati obrazloženje za agresiju na jednu zemlju?

SUDIJA MEJ: Čekajte, to izlazi van okvira svedočenja ovog svedoka. Imate li kakvo relevantno pitanje, gospodine Miloševiću?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ja imam mnogo relevantnih pitanja. Gospodine de la Bilijer, smatrate li da motivacioni, pod

tim podrazumevam istorijski, etnički, nacionalni, ekonomski, vojni činioци utiču na rasplamsavanje i tok oružanog sukoba, a naročito na njihove ekscesne epizode?

SVEDOK DE LA BILIJER – ODGOVOR: Nije mi baš sasvim jasno na šta mislite kad kažete "motivacioni". U tom kontekstu vi ste tada tu pokrili jedno jako, jako široko područje za motivaciju, od ekonomije, preko biznisa, pa do vojske. Mogu li da vas zamolim da budete precizniji u vojnom smislu, jer ja sam zbog toga došao ovde? Ja sam ovde kao vojni svedok, a ne ekonomski i politički.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Istorijski, emocionalni, etnički, nacionalni i tako dalje, znači sve to šta može da čini motivacioni faktor u uslovima u kojima se brani domovina, u uslovima u kojima je neprijatelj previše svirep, izvodi sva moguća zverstva, od paljenja ljudi, masovnih ubijanja, masakriranja i tako dalje, da li smatrate da to utiče na intenzitet sukoba i naročito na ekscesne epizode koje se mogu dogoditi?

SVEDOK DE LA BILIJER – ODGOVOR: Siguran sam da motivacioni uzroci koje ste vi naveli imaju uticaj na vojne snage, a vojne snage su ono za šta sam ja nadležan da govorim pred Sudom. U području operacije, pretpostavljam da uticaj tih motivacionih faktora treba da bude uzet u obzir, kada se odlučuje o upotrebi vojnih snaga na najvišem komandnom nivou.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A da li ste primetili u ovim oskudnim dokumentima, za koje kažete da su oskudni, mada je ne vidim razlog zašto bi bili oskudni, jer bi druga strana bila obavezna da vam da sva dokumenta, a ne samo nekoliko, da li ste primetili u njima upravo brigu celog komandnog lanca da ne dođe do ekscesa, da se zadrži disciplina, da se kontroliše čak i upotreba vatre, da ne bi bila nekontrolisana, da se brine o ratnim zarobljenicima, da se brine o civilnom stanovništvu i tako dalje? Da li ste to primetili u tim dokumentima?

SVEDOK DE LA BILIJER – ODGOVOR: Pa postoji i jedna stalna sveprisutna nit koja se provlači kroz taj ograničeni broj dokumenata koji sam ja video, već smo govorili o ograničenom broju doku-

menata, ta nit pažnje, pogotovo u knjizi koju je moj zemljak ovde uvrstio u spis, dakle pažnje da se pazi na humanitarno i humano izvođenje operacija. Nadalje, kao što sam već rekao, ovi dokumenti koji su za svaku hvalu, u kojima se izlaže doktrina discipline jugoslovenske vojske, takođe sadrže na više mesta potrebu da se operacije sprovode u skladu sa humanitarnim konvencijama i pravilima. Ako se ta uputstva slede, onda ja mogu reći da ono šta se danas tvrdi da se dogodilo, ono šta stoji u optužnici da se dogodilo, a to je, dakle, jedina informacija koju ja imam šta se zapravo dogodilo, da se to onda ne bi dogodilo. Međutim, ja moram da zaključim da su doktrina, disciplinske mere, da se ljudi u jugoslovenskoj vojsci toga nisu držali.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ukoliko bi ono šta piše u optužnici bilo tačno, je li tako, generale?

SVEDOK DE LA BILIJER – ODGOVOR: Ja sam već izneo svoj stav o činjenicama na terenu. Ja sam to sasvim jasno dao do znanja: ja sam radio samo na temelju optužnice.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, generale, ovde ste uzeli jedan primer. Ja zaista ne znam kako ću se uklopiti u ovo kratko vreme, jer je ovo vrlo obiman materijal. Rekli ste mala količina dokumenata, a postoje, naravno, jer moraju postojati, dokumenti Vrhovne komande, komandi armije i komandi korpusa i komandi brigada. Vi ste ovde u ovom tabulatoru dali jednu naredbu za napad komandanta bataljona. Pretpostavljate kao vojnik da, ako postoji takva naredba na nivou bataljona, jer vidim da je potpis dole, major, major može biti komandant bataljona, a komandant brigade, kod nas komandanti brigade su pukovnici. Dakle, major, pretpostavljate da komandant bataljona izdaje ovakvu naredbu, da postoje naredbe sa nivoa brigade, sa nivoa korpusa, sa nivoa armije i da te naredbe sa nivoa armije slede direktivu Vrhovne komande. Pretpostavljam da je to logičan zaključak ako se ima jedan, mi sad ne rekonstruišemo dinosaurusu na bazi jedne kosti iz repa, nego na bazi jedne sasvim logične naredbe nivoa komando-

vanja koji je taktički, može se reći, samo jedan nivo viši od komandira čete. Je li tako?

SVEDOK DE LA BILIJER – ODGOVOR: Pa pod pretpostavkom da je vaša vojska organizovana na isti način kao i naša, da. Onda da, to tako funkcioniše po celom svetu. Sve šta mogu da kažem kao odgovor na ovu izjavu koju ste dali je sledeće: prvo, ja mislim da se može sasvim razumno zaključiti da će dokumenti doći sa najvišeg mesta komande, da bi se na temelju njih mogao iskonstruisati "rep dinosaurus", kao što ste rekli. Međutim, sve šta sam ja dobio je "dinosaursov rep". Moram da dodam da taj dokument nije bio potpisan i da bez potpisa i bez urednog broja postoji izvesna sumnja u autentičnost i valjanost tog dokumenta, a ja odmah moram da se pitam da li je taj dokument uopšte bio izdat.

SUDIJA MEJ: Sada je vreme za pauzu. Gospodine Miloševiću, idemo na pauzu, to je naš uobičajeni termin. Ser Piter, molim da se vratite ovamo za 20 minuta.

(pauza)

SUDIJA MEJ: Izvolite, sedite. Molim prvo da mi prijatelji suda kažu sledeće: hoćete li da ispitujete ovog svedoka?

PRIJATELJ SUDA VLADIMIROV: Da, časni Sude. Mislim da će to da traje oko 10 minuta.

SUDIJA MEJ: 10 minuta. Dobro. Gospodine Miloševiću, imate onda još, otprilike, 55 minuta, do jednog sata na raspolaganju.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, gospodine Mej, nastojacu da to iskoristim, mada smatram da je za ovako ozbiljnog svedoka to kratko vreme. To kažem radi zapisnika, kao moj priglog. Generale, da li ste imali priliku da vidite direktivu Vrhovne komande za angažovanje VJ? Vidim da je ovde označeno, ima tužilački broj, da je to na raspolaganju. Da li ste videli direktivu za angažovanje VJ u ratu 1999. godine, direktivu Vrhovne komande?

SVEDOK DE LA BILIJER – ODGOVOR: Da li mi neko može da mi kaže gde se to nalazi u mojim dokumentima?

SUDIJA MEJ: O kom to dokumentu govorite, gospodine Miloševiću?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Govorim o direktivi Vrhovne komande za angažovanje VJ u odbrani od agresije NATO, znači u ovom ratu i vidim da ima tužilački broj prema raspolaganju, pa pitam svedoka da li mu je stavljeno na raspolaganje ili nije.

SUDIJA MEJ: Pa možda bi najjednostavnije bilo da nam gospodin Najs kaže kakav je to dokument?

TUŽILAC NAJS: Ja to nemam sada ovde, ne znam koji je to tačno dokument. Kad bi nam optuženi unapred davao dokazne predmete, onda bismo mogli da ih nađemo i potražimo, ali ovako, mislim da je dovoljno da bude dostupan svedoku i trebali bismo da ga stavimo na projektor.

SUDIJA MEJ: Dobro, da pogledamo onda taj dokument, pa onda svedok može da odgovori.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Razmatraču ga kad dođe na red.

SUDIJA MEJ: Dobro.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pod KO228612, pitao sam generala da li je imao prilike da vidi direktivu, direktivu Vrhovne komande?

SVEDOK DE LA BILIJER – ODGOVOR: Ne sećam se tog dokumenta.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da li je, s obzirom na to da i vi pominjete u svom stručnom obrazlaganju kako Vrhovna komanda pravi zamisao, izdaje direktive i tako dalje, da li se slažete sa

konstatacijom da je direktiva borbeni dokument kojim Vrhovna komanda reguliše zadatke za jedan duži vremenski period, u okviru koga komadant ima strateških grupacija, omogućava da na bojištu donose odluke shodne trenutnoj borbenoj situaciji i shodno principu jednostarešinstva, odgovornost za njihovu realizaciju? Da li je to u skladu sa jednim redovnim postupkom u svakoj razvijenoj modernoj armiji?

SVEDOK DE LA BILIJER – ODGOVOR: Rekao bih, da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da li je tačna moja tvrdnja, ja nisam vojni ekspert, ali koliko ja znam, nijedna direktiva Vrhovne komande u dosad vođenim ratovima ne sadrži elemente iz poštovanja međunarodnog ratnog i humanitarnog prava?

SVEDOK DE LA BILIJER – ODGOVOR: Oprostite, možete li da ponovite pitanje?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da li je tačna moja tvrdnja da nijedna direktiva vrhovne komande, bar meni poznata u do sada vođenim ratovima, govorim generalno, ne govorim sada o ratu u Jugoslaviji, ne sadrži elemente iz poštovanja međunarodnog ratnog i humanitarnog prava?

SVEDOK DE LA BILIJER – ODGOVOR: Ja nemam dovoljno široko iskustvo u vezi sa takvim direktivama da bih mogao da komentarišem kolike su razmere sadržine ili nesadržine, ali rekao bih da se to primenjuje u većini civilizovanih, dobro organizovanih vojski, da se elementi humanitarnog prava moraju primenjivati bez obzira da li su uključeni u dokumente ili ne.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ja to govorim zato što upravo naša direktiva i to sadrži. Ja ću vam citirati samo jedan stav sa strane 8, ona je obeležena u predmetu strane preko puta. Ta strana, označena kao slučaj Tužilaštva KO 228619, gde se kaže: "Prema neprijatelju, zarobljenicima i ranjenicima odnositi se u skladu sa odredbama Ženevske konvencije (Geneva Convention) u međunarodnom ratnom i humanitarnom pravu", što je duboko ukorenjeno i u naš nacionalni etos čojstva i junaštva. Dakle, ne samo da se

u toj direktivi, pored davanja instrukcija, govori i naređuje da se tako odnose, nego se poziva i na našu nacionalnu tradiciju, naš nacionalni etos. Da li ste imali prilike da se upoznate sa tradicijama ratovanja srpskog i crnogorskog naroda u istorijskom smislu, generale?

SVEDOK DE LA BILIJER – ODGOVOR: Ja nisam proučavao istoriju vaše zemlje, ja sam svoj iskaz utemeljio na dokumentima koji su mi predloženi, a ti su dokumenti savremeni dokumenti iz ovoga doba. Međutim, ja mogu da ponovim da struktura vojske ili doktrina vojske, da su svi pravni elementi te vojske bili za svaku hvalu, od jako visokog standarda. Pitanje je da li su oni poštovani ili ne.

TUŽILAC NAJS: Časni Sude, ako mogu da razjasnim? Prvi dokument koji je spomenuo optuženi, a verovatno i drugi dokumenti koji su tek nedavno došli u naš posed, nismo ih dali optuženom pre nego što smo dobili engleske prevode i zbog tog razloga ja pretpostavljam da oni nisu predati ovom svedoku.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ali da li znate, generale, da je sa stanovišta tradicije u srpskom i crnogorskom narodu najveća sramota pucati na nenaoružanog čoveka, na civila ili na ratnog zarobljenika?

SVEDOK DE LA BILIJER – ODGOVOR: Isto vredi i za moju vojsku i mislim da se to mora očekivati i od vaše vojske.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A da li znate, generale, da jedino od bivših jugoslovenskih republika VJ nema nijednog oficira i nijednog generala koji je na tu dužnost došao bez svih vojnih kvalifikacija i svih prođenih nivoa do kojih se moralo u regularnoj vojsci doći i da za razliku od drugih jugoslovenskih republika nikakvi politički i partijski lideri, ni u jednom jedinom slučaju, nisu dobijali generalske činove, niti bilo kakve komandne dužnosti, već se isključivo zadržala na profesionalnom nivou? Dakle, niko u članstvu jedne partije, samo na visokom profesionalnom nivou, da li znate to? Da li ste te podatke uspjeli da vidite?

SVEDOK DE LA BILIJER – ODGOVOR: Ja nisam proučavao radnu karijeru i istorijat vaših viših oficira, tako da ništa o tome ne mogu da kažem.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ja govorim o svim oficirama, čak i višim i nižim i generalima i admiralima i tako dalje. A da li možete da zamislite...

TUŽILAC NAJS: Časni Sude, ja oklevam da se uplicem, međutim, ovo poslednje pitanje je, zapravo, govor, a ne pitanje.

SUDIJA MEJ: Da, to nije pitanje. To je način na koji se troši vreme i upravo zato optuženom ograničavamo vreme svaki put. Mislim da i to treba da uđe u zapisnik. Izvolite.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro. Generale, da li možete da pretpostavite, kao iskusan vojnik, da može da postoji i jedan profesionalni oficir obavezan svojom zakletvom i zakonima koje je morao u svim školama i nivoima da prođe, naredbama koje je dobio, dakle obavezan svim elementima kojima se neko obavezuje, uključujući moral i tradiciju, da li možete da zamislite da jedan takav oficir može da naredi streljanje civila ili streljanje ratnih zarobljenika i da postoji jedinica koja će to da izvrši, uprkos svim naredbama i svim dokumentima kojima raspolaže? Da li možete to da zamislite?

SVEDOK DE LA BILIJER – ODGOVOR: Mislim da nije na meni da počnem da zamišljam stvari. Moj iskaz je zasnovan na činjenicama i na informacijama koje sam dobio, a koje sam već opisao. A kako se pojedinci ponašaju, pogotovo kad su izloženi pritisku je jedno psihološko pitanje koje može da služi kao osnova za interesantnu debatu, ali ne danas.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, generale, da štedimo vreme. Vi ste razmatrali načela komandovanja, na tome se neću zadržavati. I govorite o komandovanju u praksi, to vam je na strani 7 i kažete: "Vrhovni vojni komandant i njegov štab će svakog

minuta biti u kontaktu sa komandantima na terenu i 24 sata na dan po čitavom ratištu razmenjivaće izveštaje, poruke, informacije i diskusije". Da li je jasno da ovo može da se odnosi na komandanta, ono šta vi kažete "fild komander" (field commander), to se ne može odnositi na vrhovnu komandu?

SVEDOK DE LA BILIJER – ODGOVOR: Vrhovna komanda, naravno, uvek radi na osnovu jednog ili dva nivoa prema dole, to sam već opisao i oni treba da znaju i ja mislim da će oni profesionalno da insistiraju na tome da saznaju kako se operacije sprovode, koji su uspesi, a koji neuspesi. Kao što sam već rekao, informacija je krvotok vojne strukture i omogućava da vojna struktura efektivno deluje u situaciji koja se vrlo često brzo menja. I u situaciji u kojoj vrhovna komanda nema informacije na raspolaganju, ona će vrlo brzo da izgubi kontrolu nad svojim snagama. Drugo, kad je reč o dokumentima koje sam pročitao, a koji govore o strukturi rukovođenja i komandovanja u VJ, poznavajući kompetenciju višeg oficirskog kadra i obuku kroz koju su oni prošli, o tome nemam dokaza, ali pretpostavljam da se to sigurno dogodilo. Ja pretpostavljam, dakle, da su oni insistirali da budu u potpunosti informisani o tome šta se dešava na terenu. To ne znači nužno da su znali šta svaka pojedina sitna sekcija radi, ali su sigurno želeli da znaju i znali razvoj događaja na terenu na koji su sigurno želeli da utiču.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Generale, da li je logično ovo šta su, na primer, naša pravila predviđala, vremenski raspon redovnog izveštavanja i kad je reč o vremenskom rasponu redovnog izveštavanja, što je nivo viši, sasvim razumljivo, to je izveštavanje sa većim vremenskim intervalom. I u tom smislu da li vam se čini razumnim da Vrhovna komanda prima borbeni izveštaj od komandi armija jednom dnevno do određenog sata, svakoga dana, sem kad traži poseban vanredni i tako dalje, ali najmanje jednom dnevno kad je reč o Vrhovnoj komandi? Da li je to razumno da onda što se ide na niže nivoe, sigurno su frekventni, a kad se dođe do taktičkog nivoa, tu se permanentnim uvidom, pretpostavlja se, mora sve znati. Je li to razuman način izveštavanja?

SVEDOK DE LA BILIJER – ODGOVOR: Bez potrebe da ulazimo u detaljnu raspravu o teoriji komandovanja, ja mogu da kažem da se sa tim slažem. Ja sam siguran da, s vremena na vreme, postoje neke varijacije, vi ste i sami to spomenuli. Biće trenutaka kada su operacije takvog intenziteta da viši komandant želi mnogo češće da zna šta se dešava i operativni centar više komande će normalno da bude u tesnom kontaktu i imajući u vidu načine komunikacije koje stoje na raspolaganju komandirima u današnje doba sa ratišta i komandat će odmah da sazna za sve značajne varijante ili promene u aktivnostima koje bi mogle da zahtevaju njegovu pažnju u bilo koje doba dana, a, bogami i noći.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ova direktiva Vrhovne komande upućena je strategijskim grupacijama. Strategijske grupacije u VJ su Prva armija, Druga armija, Treća armija, onda Ratno vazduhoplovstvo i protivvazдушna odbrana kao jedinstvena strategijska grupacija i peta je Ratna mornarica. Da li je logično, s obzirom na vašu struku, da Vrhovna komanda zna bar sa dva nivoa šta se događa, znači na nivou komandi armija i na nivou komandi korpusa i da je o tome permanentno izveštena u ovom borbenom izveštaju koji dolazi svakoga dana i zaključuje se svakog dana do određenog sata, odnosno minuta? Da li je to logično funkcionisanje?

SVEDOK DE LA BILIJER – ODGOVOR: Pa to bi bila sasvim normalna praksa, da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da li je jasno, kada govorite o koordinaciji između vojske i policije, vi pominjete zakon, a postoji i naredba Vrhovne komande o prepotčinjavanju policijskih jedinica vojnom komandantu u zoni njegove odgovornosti? Da li je jasno, generale, da se tu ne radi ni o kakvom potčinjavanju cele policije Generalštabu u svim njenim funkcijama, nego se radi o tome da u zoni odgovornosti jednog komandanta, bio on četa, bataljon, brigada, tamo gde se vodi borba, mora da postoji koordinacija i da je logično da onda policijska grupacija koja se nalazi na tom terenu bude prepotčinjena vojnom komandantu,

upravo da ne bi došlo do međusobnog ubijanja, do nesporazuma, konfuzije ili bilo čega drugog?

SVEDOK DE LA BILIJER – ODGOVOR: Vi ste rezimirali jednu idealnu situaciju koju ja smatram poželjnom.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dakle, kad govorite o operacijama na Kosovu i Metohiji, da li je jasno da i vojska i policija komuniciraju sa civilnim vlastima na terenu, ali da u svakom pogledu to nije nikakva zamena za nadležnost unutrašnjih komandnih lanaca unutar vojske i policije?

SVEDOK DE LA BILIJER – ODGOVOR: Jasno, vojska i policija bi zadržali integritet svojih sopstvenih komandi bez obzira na sve dogovore između svojih komandi i organizacionih mera koje su preduzete da bi oni mogli da sarađuju i da imaju zajedničke štabove ili oficire za vezu ili radio veze. Ja bih očekivao da se to poštuje i štiti vrlo ljubomorno i od strane vojske i od strane policije i u svakom od tih slučajeva oni imaju pravo da raportiraju o određenim pitanjima i problemima svojim sopstvenim lancem komandovanja svom komandantu. Takođe, priliči komandantu da razume i druge snage sa kojima radi, a svi oni rade na različite načine, tako da na višem nivou komandovanja imamo izvestan stepen diplomatije. Radi se o tome da ljudi treba da se uključe u jednu zajedničku politiku i strategiju i da je prihvate.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A da li je onda jasno, generale, da kad se radi i o nekakvoj zajedničkoj komandi, da se tu, u stvari, ne radi o komandi, već o horizontalnoj koordinaciji i da praktično svaki učesnik zadržava i svoju odgovornost i svoj lanac komandovanja i do dogovora dolazi samo u okviru ovlašćenja koje ima po vertikali svog lanca komandovanja?

SVEDOK DE LA BILIJER – ODGOVOR: Očigledno to zavisi od formulacije komandne odgovornosti koju ima konkretno komandant na licu mesta i u nekim slučajevima postoje određene ograde. Međutim, treba da bude sasvim jasno da postoji samo jedna osoba na terenu koja je odgovorna za ono šta se radi, a to je glavni čovek i to šta sa njim zajedno rade i drugi ljudi ili sa njim sarađu-

ju ga ne oslobađa od odgovornosti, bilo da se radi o uspehu ili promašaju ili o zloupotrebi vojske. I ukoliko on ima pred sobom određene ljude, a to se odnosi i na mornaricu i vojsku, onda su oni obavezni da izvršavaju zahteve više komande, pretpostavljene komande i pri tom nemaju nikakvog izgovora niti imaju pravo da ne slušaju samo zbog toga što im se ne sviđa šta naređuje komandant. Međutim, to ne znači da ne mogu da raportiraju o određenim problemima svojim sopstvenim komandama. Ako bi oni, recimo, smatrali da su dobili naređenja koja nisu adekvatna ili loše koriste one resurse koje oni poseduju, onda bi bilo sasvim dovoljno razloga da se oni obrate svojim pretpostavljenima i svojim komandama, da o tome prodiskutuju sa njima. Međutim, ukoliko je vojni komandant kompetentan i sposoban, on ne bi trebalo uopšte da dozvoli da se takva situacija dogodi. On treba sve vreme da prima savete i da sluša šta mu se govori, a, istovremeno, da rukovodi.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: I upravo u tom smislu komentarišem i ovo šta je gospodin Najs ovde stavljao na jednu stranicu, gde vas citira, gde kažete: "Trebalo napomenuti da bi policija potčinjena vojsci očekivala da ima pravo žalbe direktno civilnim vlastima i policijskom rukovodstvu, ukoliko smatra da je zloupotrebljena ili da su izdata protivzakonita naređenja". To je sasvim logično, ali da li ste vi imali bilo kakvo saznanje da je neko izdao neko protivzakonito naređenje, da se policija ili vojska žali na protivzakonito naređenje? Da li ste imali vi u ovom vašem radu saznanje o tome da je bilo ko izdao bilo kakvo protivzakonito naređenje?

SVEDOK DE LA BILIJER – ODGOVOR: Ako tražite od mene da izaberem neki primer iz svoje karijere, neki primer ove prirode, onda bih sigurno to mogao da učinim. Ali moram reći, ako mi se dozvoli, a da ne zvučim neskromno, kada sam radio kao komandant u Persijskom zalivu, upravo je moje iskustvo i moja sposobnost da razumem na koji način funkcionišu drugi rodovi vojske bilo od neprocenjive vrednosti. I upravo to su znali moji pretpostavljeni kada su mi dali tu odgovornost, kada sam imenovan od strane premijera. To je vrlo bitan aspekt mog iskustva i mog karaktera.

Nadam se da sam to dobro formulisao. Ima trenutaka kada ljudi posrnu, posustanu, a siguran sam da vi znate svoju istoriju i bolje je poznajete od mene, ne kažem da je to totalno nevažno, ali verovatno nije mnogo relevantno za našu današnju diskusiju o etikama komandovanja.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da, ali u razmatranju ovoga šta ste radili, vi nemate saznanje o tome da je u konkretnom ovom okviru rata u Jugoslaviji 1999. godine neko izdao neko nezakonito naređenje, a sasvim se slažem s vama da je dužnost onda da se na njega reaguje. To nije sporno, principijelno to ne može biti sporno. Moje pitanje je bilo da li ste imali saznanje da je neko izdao neko nezakonito naređenje pa onda se na njega nije reagovalo?

SVEDOK DE LA BILIJER – ODGOVOR: Ja sam dobio dokumente u kojima ništa slično ne piše i zbog toga moram da donosim svoj sud na osnovu onoga šta optužnica kaže da se desilo na terenu, o načinu na koje su vojne i policijske snage reagovala na događaj.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A dobro, a da li je jasno da predstavnici civilnih vlasti, na primer na Kosovu je bilo Privremeno izvršno veće, kao Vlada pokrajine, pa su bili predstavnici Vlade Srbije, Vlade Jugoslavije, da li je jasno da predstavnici civilnih vlasti koji komuniciraju i sa policijskim i sa vojnim komandantima ne predstavljaju element u lancu komandovanja, ni kod vojske ni kod policije?

SVEDOK DE LA BILIJER – ODGOVOR: Civilni element je sigurno bio prisutan, prema informaciji koju sam ja dobio i verujem da je to pohvalno kao način organizacije na Kosovu u njihovom vrhovnom štabu. Mislim da nisam video nikakve dokumente koji precizno formulišu odgovornosti pojedinaca u tom savetu u to vreme. Siguran sam da nisam video takve dokumente. Međutim, rekao bih da je konstrukcija tog lokalnog štaba bila u skladu sa doktrinom vaše vojske i to je nešto šta je prihvatljivo i za našu vojsku.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da li možda znate, da li je do vas došla informacija, da je, na primer, ta privremena Vlada Kosova i Metohije, u vreme rata, bila sastavljena od Srba, Albanaca, Muslimana, Turaka, Roma i Egipćana i da su u njoj Srbi bili u manjini, čak? Da li imate saznanje o toj informaciji, na primer?
SVEDOK DE LA BILIJER – ODGOVOR: Ne, nemam.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Vi govorite na jednom mestu o disciplini, disciplina je potka morala, to je nesumnjivo. Da li smatrate da bi vojska koja nije disciplinovana uspeła da izdrži onakvu jednu danonoćnu agresiju od 78 dana, paralelno sa borbama sa velikim brojem terorističkih grupa? Ja sad neću da vam iznosim ni karte, ni podatke koje su pravili vaši stručnjaci o rasporedu brigada, operativnih zona, terorističke organizacije UČK i tako dalje. Da li smatrate da vojska koja je, znači, izdržala jednu takvu agresiju i istovremeno se borila na terenu mogla to da uradi, ako nije bila disciplinovana i mogla da zaštiti teritorije, ako nije bila disciplinovana, uz minimalne gubitke?

SUDIJA MEJ: Moramo da pitamo svedoka da li on misli da može uopšte da odgovori na ovo pitanje.

SVEDOK DE LA BILIJER: Probaću, časni Sude. Mislim da prema svemu šta sam pročitao, jugoslovenska vojska jeste bila disciplinovana, da je izvršavala naređenja koje je dobijala, da se ponašala savršeno. Jedino pitanje je kakva je naređenja dobijala i šta je radila u svom tumačenju tih naređenja. Time se ne stavlja u pitanje sama disciplina vojske. Disciplina vojske, iz svega što sam ja pročitao, je bila zadovoljavajuća, tako da se radi o tome kakva su naređenja izdavana.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da li ste mogli da dobijete od strane preko puta bilo kakvo naređenje koje bi vam ukazivalo da vojska nije instruirana ili da je dato bilo kakvo naređenje koje bi bilo u neskladu sa ponašanjem jedne moderne vojske koja brani svoju zemlju i koja viteški brani svoju zemlju, koja se drži prvila

međunarodnog ratnog prava i svojih pravila? Da li ste dobili bilo kakvo saznanje o bilo kakvoj takvoj naredbi?

SVEDOK DE LA BILIJER – ODGOVOR: Ja sam imao na raspolaganju ograničen materijal što se tiče izdatih naređenja i reagovanje raznih rodova vojske na ta naređenja. Zbog toga moram da sudim na osnovu optužnice koja je za mene jedini zvanični osnov ili indikator onoga šta se dešavalo na terenu i na osnovu toga jedino mogu da prosuđujem šta su radili razni rodovi vojske i kako su provodili naređenja. Što se tiče toga kakva su naređenja ili pisana naređenja prethodila različitim događajima, ja to ne znam, nisam imao to na svom raspolaganju. Mogu li još nešto da dodam, časni Sude? Mislim da je važno što se tiče pitanja discipline razumeti sledeće: ja mislim da je jugoslovenska vojska bila disciplinovana. Zato ne treba razmišljati u smislu da se radilo o jednoj nedisciplinovanoj rulji koja je postupala shodno svom nahođenju. To nije bilo tako. To je bila jedna koordinisana operacija.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Hvala vam, generale. To je nesumnjivo disciplinovana vojska, dakle, koja je izdržala sve to, teško da može da bude optužena da je počinila ono za šta se ovde pokušava da optužuje, ali da bismo izbegli svaku nejasnoću, ovde, kad razmatrate preterane postupke samo zbog moguće zloupotrebe interpretacije, ja bih želeo sa vama da razjasnim jedno pitanje: naime govori se o tome da je moguće da su niži komandanti napravili greške za koje nisu znali viši komandanti, pogrešne procene i tako dalje. Ja se nadam da vi ne tvrdite da je bilo ko u strukturi Vojske Jugoslavije izneo takvu tvrdnju kao opravdanje?

SVEDOK DE LA BILIJER – ODGOVOR: Ja bih se složio sa vašom sugestijom da u svakom ratu, pretpostavljam da ovo nije nikakav izuzetak, ima komandanata koji ne ispunjavaju očekivanja, o tome sam pisao i u izveštaju. Međutim, radi se o sledećem: ako se to desi, a ja sam pročitao pravila Vojske Jugoslavije, zašto nije bilo odgovarajuće disciplinske i istražne regulative i postupka u takvim slučajevima. Moram da se vratim na događaje o kojima govorimo i to su događaji toliko široko rasprostranjeni, toliko koordinisani i u njima je učestvovalo toliko mnogo ljudi da je logistički čisto

nemoguće da se radi o tome da neki konkretni komandant nije postupao po uputstvima koja su mu data.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Upravo hoću to da naglasim, nadam se da ne postoji, pošto ja tvrdim da se ni jedan viši komandant, ni jedan od, da kažemo komandanta brigade, pa na više, do mene kao vrhovnog komandanta, nije u tom pogledu služio bilo kakvim opravdanjem da je reč o nekim neposlušnim nižim komandantima, jer mi nemamo primer da je neki niži komandant prekršio zakon ili postupio suprotno naredbama koje je dobijao. To govorim zato što bi bilo sramota da se više komande, kako bih rekao, pravdaju nekom greškom svojih počinjnih. I želim da takva jedna teza bude odbačena.

SUDIJA MEJ: Gospodine Miloševiću, vi ovde ne smete da svedočite, vi to znate. Koje je vaše pitanje za ovog svedoka?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Mislim da sam pitanje raščistio. Dakle, vi smatrate, generale, da je ono šta je bio predmet vaše pažnje moglo da se događa samo ako je bilo dobro organizovano po vertikali komandovanja. Jedina činjenica na koju vas ja upućujem je upravo ta da ono šta optužnica tvrdi nije tačno, a ne da je to greška nekog na nižem nivou, nego da je optužnica lažna. To ja tvrdim, a vi očigledno nemate...

SUDIJA MEJ: Ne, nećemo tako, već smo čuli ovakve rasprave puno puta, imate li još pitanja?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Kako da ne. Samo da pogledam ovaj, jer ja, gospodine Mej, pošto ste me pitali za pitanje, govorim o ovim preteranim postupcima i gde kaže general da ne može da podrži ni jednu tvrdnju u kojoj se kaže da su događaji na Kosovu opisani u optužnici i drugim dokumentima koje sam pregledao, da su ti događaji rezultat pogrešnih procena koje su donele niže komande i to širokih razmera i tako dalje. Reč je, dakle, o onoj istoj stvari da se u dokazivanju tačnosti optužnice

upotrebljava samo optužnica, a ne da je to neko drugi...

SUDIJA MEJ: Ako nemate neka druga pitanja koja nisu ponavljanja ranijih pitanja, ja ću da zamolim gospodina Vladimirova (Wladimiroff) da počne sa svojim ispitivanjem.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Kažete da je Zakon o Vojski Jugoslavije dobro formulisan, kojim bi se svaki narod mogao ponositi kada bi se preneo u pravno ponašanje njegovih oružanih snaga. Da li možete, generale, da pretpostavite makar u jednoj svojoj analizi da je upravo tako i da su se oružane snage upravo i ponašale u skladu sa zakonom, a ne u skladu sa optužnicom?

SVEDOK DE LA BILIJER – ODGOVOR: Ja ne mogu da pretpostavim ništa slično.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Imam još nekoliko pitanja. Da li ste u pripremi za ovo razmatranje naišli na dokumentaciju o putevima ilegalnog finansiranja, instruiranja, kadrovskog pomaganja, naoružavanja terorističkih grupa UČK iz Nemačke (Germany), Švajcarske (Switzerland), SAD (United States of America), pa i iz vaše države? Da li ste naišli na tu dokumentaciju?

SVEDOK DE LA BILIJER – ODGOVOR: Ne, uopšte ne.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da li smatrate da u ovoj ekspertizi može da se isključi presudni niz činjenica kao što je, na kraju i sama agresija NATO pakta, da ne govorim o prethodnim sankcijama i seriji neprijateljskih akata protiv Jugoslavije, a posebno Srbije? U jednoj ekspertizi ovakve vrste, da li to može da se isključi?

SVEDOK DE LA BILIJER – ODGOVOR: Mogu samo da donesem svoj sud na osnovu dokaza koji su meni dati na uvid i koji su vama raspoloživi takođe, povezujući to sa svojim sopstvenim iskustvom i znanjem i to je ono šta sam i učinio. I tamo gde ima nekih nedostataka u tom materijalu, moram da kažem da je to zbog toga što nisam imao dotične činjenice pred sobom, ukoliko one postoje.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Sasvim konkretno. Zašto, na primer, postojanje velikog broja naredbi o obaveznom poštovanju pravila međunarodnog ratnog prava tumačite kao odraz nepoštovanja tih pravila, a isključujete logičniju pretpostavku o povećanom izazovu koji je bio sve teži za svest vojnika i starešina pod danonoćnim bombardovanjem, uz svesrdnu saradnju sa UČK i onih koju su ih pomagali kao jedan element i drugi, da je jedna sveobuhvatna naredba iz štaba Vrhovne komande, u stvari, bila jedna od mnogih naredbi, što je, inače, uobičajeno u vojsci da se naredbe kad se izdaju više puta, prečiste se i daju se radi upotrebe u jedinstvenom smislu i radi praktičnije upotrebe? Dakle, zašto tumačite...

SUDIJA MEJ: Gospodine Miloševiću, ja sam sasvim izgubio nit vašeg govora. Šta vi, zapravo, hoćete da kažete svedoku?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Pa general je o tome govorio, on me sigurno razume, ako me ne razume, ja ću mu ponoviti pitanje.

SUDIJA MEJ: Ne, treba da formulišete pitanje jednostavnije, a ne da držite opširne govore. Postavite jednostavno pitanje, direktno pitanje.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da li ste me razumeli, generale?

SUDIJA MEJ: Gospodine Miloševiću, ne. Ne, gospodine Miloševiću, treba da postavite pitanje ponovo. Ja vam ovim dajem uputstvo da to učinite.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Vi ste napravili jednu opasku o postojanju velikog broja naredbi, o obaveznom poštovanju pravila međunarodnog ratnog prava. Je li tako?

SVEDOK DE LA BILIJER – ODGOVOR: Bio bih zahvalan kad biste me uputili gde je to u mom tekstu.

SUDIJA MEJ: Gospodine Najs, možda biste vi mogli da nas uputite na tekst?

SUDIJA KVON: Da li se radi o fusnoti 11? Mislim da ćete da je nađete na strani 20, ako je to to na šta se poziva optuženi. To je rečenica koja počinje rečima "ja sam pročitao prevod knjige" ...

SVEDOK DE LA BILIJER: Ja sam ovde izgubio prevod. Mislim da ovde postoji jedna elektronska greška.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: To je poslednji paragraf, na 20. strani piše: "Ovde konstatujem da je između sredine 1998. i juna 1999. godine bilo mnogo naredjenja Generalštaba, do nivoa korpusa koji su izražavali zabrinutost Vojske Jugoslavije za poštovanje međunarodnog humanitarnog prava vezanog za običaje ratovanja. Bio sam pomalo iznenađen ovom potrebom da se to ponavlja u regularnim intervalima". U broju dokumenata koje pominjete, to podrazumevate, možda, kao izraz nepoštovanja tih naredbi, a isključujete jednu logičniju pretpostavku o povećanom izazovu koji je bio sve teži za svest vojnika i starešina 24 sata pod bombama i u stalnim borbama sa UČK, to je jedan element. A drugi je, da posle više naredbi dolazi do njihove, kao u svim vojskama, objedinjavanja u jednu, radi lakše upotrebe i tako dalje. Da li su vam ova objašnjenja logičnija od onoga koje sam citirao u ovom trenutku?

SVEDOK DE LA BILIJER – ODGOVOR: Da, shvatam šta ste hteli da kažete. Prvo, veliki broj tih dokumenata nisu bila naredjenja, nego se nalaze u dokumentu koji je kasnije uvršten u spis, to je jedna knjiga koja je uvrštena u spis na današnjoj raspravi. I tamo se stalno ponavlja i naglašava da je vojna komanda smatrala da je potrebno da se stalno ponavlja potreba pridržavanja humanitarnih normi i Ženevskih konvencija. I kao što sam to već ranije rekao kad sam odgovarao na jedno ranije pitanje, meni se činilo da ta pitanja, prvo u dobro obučenoj dobro disciplinovanoj vojsci, da su ta pitanja normalna uobičajena praksa i da to ne treba stalno da se ponavlja. Drugo, knjiga naravno nije naredjenje samo po sebi, u

knjizi se ponavljaju i prepričavaju događaji tako da mora da se ima na umu da ta knjiga nije izvršni dokument sam po sebi. Međutim, ja se i dalje toga držim, pohvalno je da je Vojska Jugoslavije želela da se pridržava humanitarnih normi i Ženevskih konvencija. Međutim, ja sebi moram da postavim pitanje: zašto se to toliko stalno ponavlja, ako je to deo vojne doktrine i standardnih procedura koje sam ja video da postoje u toj vojsci, ukoliko se, dakle, već procedurama to dovoljno naglašava? Prema tome, zašto se oseća potreba da se stalno naglašava taj specifični aspekt izdavanja naredjenja putem komandnog lanca?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Upravo sam vas pitao zašto isključujete logičniju pretpostavku, zbog povećanog izazova stresa, pritiska koji biva sve teži na svest vojnika i starešina pod danonoćnim bombama i da se zato smatra potrebnim da se uvek naglasi da se toga mora pridržavati u svakom pogledu. A drugo, vi kažete niste videli naredjenja. Postoje naredbe, na primer upravo za Kosovo, komandanta Prištinskog korpusa još iz 1998. godine, koje se odnose na poštovanje tih pravila, iako tada nije bilo spoljne agresije, iako teroristi ne potpadaju pod Ženevsku konvenciju, a mi smo tretirali kao da potpadaju, upravo da bi bilo jasno da se mora humano postupati sa svakim od njih, još 1998. godine. Jeste imali u ruci tu naredbu?

SVEDOK DE LA BILIJER – ODGOVOR: Nisam siguran o kojoj to sada naredbi govorite. Međutim, mogu da potvrdim da je postojalo stalno ponavljanje potrebe da se pridržavaju Ženevskih konvencija i humanitarnih normi. U dokumentima koje sam ja video, to se stalno naglašava, pa se onda čovek pita zašto se to stalno naglašava, jer, normalno, u vojnom komandnom lancu to ne treba stalno da se naglašava. To je deo doktrine i prakse dobro organizovane vojske. To je bilo deo doktrine i prakse vaše vojske, pa pretpostavljam da su vaši vojnici i oficiri od samog početka svojih karijera bili o tome obučavani. To je trebalo da bude deo njihovog života. Prema tome, ukoliko se oni toga drže, to je u redu, ali ako se oni toga ne drže, a dokazi na kojima ja zasnivam svoj iskaz impliciraju da se oni nisu toga držali, onda se pitamo zašto je bilo nužno da

se tokom komandnog lanca stalno ponavlja potreba da se pridržavaju tih normi i onda se nakon toga izdaje i ta knjiga u kojoj se te stvari posebno naglašavaju.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A recite mi, kad kažete "dokazi", mislite na navode optužnice? Je li tako?

SVEDOK DE LA BILIJER – ODGOVOR: Cela moja izjava zasnovana je na optužnici u njenom današnjem obliku i ja ne pretpostavljam da su ti navodi dokazani. Ja pretpostavljam da je to osnov na kojem se od mene traži da komentarišem te informacije pred Sudom i kao što sam već rekao, ukoliko su ti navodi u optužnici netačni ili ukoliko nisu u potpunosti dokazani, onda se ono šta ja kažem mora uzeti u obzir zajedno sa tim. Ja mislim da ne mogu ništa više sada ovde da kažem osim toga da odatle moji komentari proizlaze. Nije na meni da komentarišem tačnost ili netačnost navoda u optužnici.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dovoljno ste rekli, generale. Na kraju krajeva, ako neko pokvari kompas pa vi sprovedete sve procedure da idete na sever, a idete na jug, na kraju ćete se orijentirati, ali imam pitanje koje glasi: da li je vama nametnuta slika o odnosu vojnih i ekonomskih snaga koje su se okomile na Kosovo i na celu Jugoslaviju, tako da se taj odnos svede samo na odnos VJ i UČK?

SVEDOK DE LA BILIJER – ODGOVOR: Ja nisam dobio zadatak da razmatram odnos između vojnih i ekonomskih snaga koje su napale Jugoslaviju, to nije bio moj zadatak i ja o tome nemam ništa da kažem.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A da li se može imati celovita procena čak i ovog čisto vojnog aspekta ako se apstrahuje NATO agresija, ako se apstrahuju drugi pritisci i sve svede samo na odnos vojske i policije i UČK? Da li je moguće napraviti jednu objektivnu, celovitu analizu?

SVEDOK DE LA BILIJER – ODGOVOR: Mislim da drugi moraju da sude o tome da li analiza koju sam ja napravio, a na osnovu iska-

za koje sam dao Sudu i pretpostavke kojima sam obavestio Sud dovoljno sveobuhvatna ili ne. Bojim se da to danas ne možemo da promenimo.

SUDIJA MEJ: Gospodine Miloševiću, vaše određeno vreme je sasvim isteklo. Vi ste nam već rekli ono šta ste ranije rekli. Možete da postavite još dva pitanja, ako hoćete.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da li ovo stavlja takođe neku rezervu u vezi sa tvrdnjama o kojima ste se služili, kako kažete, optužnicom. Govorite o velikim ubistvima i tako dalje, to su ta velika ubistva poput Račka (Recak), sada imamo neko veliko ubistvo Izbice (Izbice) i tako dalje. Da li znate da nijedno od tih, takozvanih velikih ubistava, nije dokazano i da li imate neka...

SUDIJA MEJ: Ne, ne, gospodine Miloševiću, trošimo vreme govoreći stalno o istom. Nije na svedoku da to komentariše. To je pitanje o kom ćemo mi morati da odlučujemo. Gospodine Vladimirov?

PRIJATELJ SUDA VLADIMIROV – PITANJE: Hvala. Generale, vi ste, dok ste bili u vojsci, bili čovek koji je delovao na terenu, niste sedeli u kancelariji, zar ne?

SVEDOK DE LA BILIJER – ODGOVOR: Ja sam jedno ograničeno vreme proveo sedeći u kancelariji. Veći deo vremena proveo sam komandujući.

PRIJATELJ SUDA VLADIMIROV – PITANJE: Iz vaše biografije izgleda da ste vi uglavnom služili unutar britanske vojske, a ne na nekoj međunarodnoj funkciji. Na primer, kada komandanti u NATO komanduju snagama raznih nacija. Da li je to tačno?

SVEDOK DE LA BILIJER – ODGOVOR: Ne, mislim da nije, uz dužno poštovanje. Naravno, ja sam bio deo britanske vojske tokom moje cele karijere, gde god sam služio, ali proveo sam više vremena od mnogo drugih ljudi na takozvanom pozajmljivanju od strane britanske vojske drugim vojskama. Na primer, na pod-

ručju koji sada zove južni Jemen, to je bilo u Adenu (Aden), ja sam tamo proveo dve godine u saveznoj vojsci Adena, zatim, proveo sam, otprilike, dve godine u sudanskoj vojsci. Prema tome, proveo sam četiri godine izdvojen od aktivnosti britanske vojske. I radio sam pod komandom stranih vojski. Naravno, ima i mnogo drugih situacija u kojima sam radio zajedno sa drugim vojskama, ali ne moramo sad u to da ulazimo.

PRIJATELJ SUDA VLADIMIROV – PITANJE: Svakako ne. Ovo o čemu ste vi sada govorili, to je bilo 1995. i 1983. godine, da li je to tačno? Ispravka 1955. i 1983. godine?

SVEDOK DE LA BILIJER – ODGOVOR: Mislite na Sudan (Sudan) i arapsku vojsku? Da. To su bile dve godine. Aden je bio 1983. godine.

PRIJATELJ SUDA VLADIMIROV – PITANJE: A ovo drugo je bilo 1955. godine? Jeste li ikada komandovali stranom vojskom?

SVEDOK DE LA BILIJER – ODGOVOR: Izvinjavam se, ali ovo nije tačno. Ja sam u Sudanu bio krajem sedamdesetih godina, negde između 1978. i 1980. godine, a ne 1955. godine.

PRIJATELJ SUDA VLADIMIROV – PITANJE: Jeste li vi ikada komandovali stranim trupama ili stranom vojskom osim u ta dva slučaja? Znači, Sudan i Jemen (Yemen)?

SVEDOK DE LA BILIJER – ODGOVOR: Bez obzira na moju prilično dugu karijeru, mogu da spomenem samo nedavne događaje, Zalivski rat. Ja sam pod mojom komandom imao trupe iz stranih vojski. Ja sad ne mogu tačno da vam kažem koje su to bile zemlje, ali mogu da vam dam dve ili tri, ako zaista želite o tome da pitate.

PRIJATELJ SUDA VLADIMIROV – PITANJE: Ne, ne. U redu. Hvala. Ako napravimo razliku između opštih opservacija i konkretnih opservacija, da li sam u pravu ako pretpostavim da se vaša ekspertiza tiče principa i mehanizama vojske i njihove strukture i njihovih funkcija?

SVEDOK DE LA BILIJER – ODGOVOR: Da. Mislim da je neizbežno da, ako sam radio u stranim vojskama, da onda moram da razumem njihove principe, njihovu strukturu i njihovu funkciju, kako bih mogao da obavljam svoj posao.

PRIJATELJ SUDA VLADIMIROV – PITANJE: Na osnovu te ekspertize koja se tiče principa mehanizama strukture i funkcionisanja vojsci, vi ste napravili vaše opšte opservacije koje ste izneli u vašem izveštaju?

SVEDOK DE LA BILIJER – ODGOVOR: Ja sam opservacije u izveštaju napravio na osnovu moje cele karijere, a ovo su tek neke specifične prilike, odnosno vremenski periodi.

PRIJATELJ SUDA VLADIMIROV – PITANJE: I u tim generalnim opservacijama vi ste izložili norme na onaj način na koji ste se vi sa njima susreli u vašoj karijeri, zar ne?

SVEDOK DE LA BILIJER – ODGOVOR: Nisam sasvim siguran šta mislite kad kažete "norme". Možete li to da razjasnite?

PRIJATELJ SUDA VLADIMIROV – PITANJE: Pa ako napravimo razliku između opštih opservacija o tome šta bi učinila neka redovna vojska i specifičnih konkretnih opservacija koje se odnose na Vojsku Jugoslavije. Ja pretpostavljam da se vaše opšte opservacije zasnivaju na onome što vi mislite da je tačno, a na osnovu vašeg iskustva tokom vaše cele karijere?

SVEDOK DE LA BILIJER – ODGOVOR: Da, očitno, to je tačno. Međutim, mora se takođe jasno reći da kad sam govorio o Vojsci Jugoslavije, ja sam i tada primenio sve svoje iskustvo iz moje karijere, na dokumente koji su mi dostavljeni i koji govore o strukturi i doktrini VJ. I kao što sam već rekao, ja sam mislio da su ti dokumenti za svaku pohvalu.

PRIJATELJ SUDA VLADIMIROV – PITANJE: Doći ćemo još na to. Da li sam u pravu ako kažem da su vaše konkretne opservacije zasnovane na dokumentima koje ste pregledali? A kad kažem

“konkretne opservacije”, mislim na vaše opservacije o Vojsci Jugoslavije i policiji?

SVEDOK DE LA BILIJER – ODGOVOR: Da, tako je.

PRIJATELJ SUDA VLADIMIROV – PITANJE: Da li se slažete da ono šta je vama dostavljeno i da su dokumenti koje ste vi pregledali tek selekcija onog šta ste mogli da vidite, da ste imali neometani pristup originalnim dokumentima?

SVEDOK DE LA BILIJER – ODGOVOR: Ja ne znam koji originalni dokumenti postoje, ja ih nisam video, tako da mislim da ne mogu adekvatno da odgovorim na ovo pitanje. Međutim, mogu da vam kažem da sam mislio da postoji jako mnogo dokumenata i dokumentarnih dokaza koji pokrivaju period konflikta o kom se govorilo i ja moram da se zapitam zašto jedna organizovana i disciplinovana vojska, kakva je bila VJ, ako oni nisu imali takve dokumente, zašto su oni tako odstupali od svoje doktrine i svojih sopstvenih pravila. Ako to postoji, ja bih to želeo da vidim, ali meni ti dokumenti nisu predočeni.

PRIJATELJ SUDA VLADIMIROV – PITANJE: Bilo bi mi draže da mi dajete nešto kraće odgovore, generale. Da li imate utisak da niste videli sve dostupne dokumente? Dakle, da li se slažete sa time da ste videli tek jednu selekciju dokumenata?

SVEDOK DE LA BILIJER – ODGOVOR: Mislim da sam već rekao da sam iznenađen da nije bilo više dostupnih dokumenata. Ne znam zašto je tako.

PRIJATELJ SUDA VLADIMIROV – PITANJE: Da li sam u pravu ako pretpostavim da je značenje vašeg izveštaja u tome da se ustanove standardi na osnovu vašeg iskustva, a ne da se donese sud na osnovu kompletnog pristupa informacijama dostupnim o akcijama Vojske Jugoslavije na Kosovu?

SVEDOK DE LA BILIJER – ODGOVOR: Već sam rekao da ja nisam ekspert za ono šta se dogodilo na Kosovu. Prema tome, moje iskustvo je ono šta je ovde važno i slažem se sa tim šta ste rekli.

PRIJATELJ SUDA VLADIMIROV – PITANJE: Da li se slažete da je pisanje mišljenja o nekoj temi koja se istražuje, da bi tu trebalo navesti sve izvore kojima se autor služi? Odgovorite samo sa da ili ne.

SVEDOK DE LA BILIJER – ODGOVOR: Nisam siguran na šta se to tačno odnosi. Ako govorite o mom iskazu, ja bih očekivao da onda pred sobom imam sve dokumentarne dokaze koji su dostupni. Ukoliko je nešto bilo dostupno, a nije mi predato, onda se ja sa tim jednostavno nisam mogao služiti kada sam donosio svoje sudove.

PRIJATELJ SUDA VLADIMIROV – PITANJE: Da li biste se složili s tim da sve izvore koji su pridodati vašem izveštaju, da napravite jedan popis izvora koje ste konsultovali?

SVEDOK DE LA BILIJER – ODGOVOR: Nisam nadležan da o tome govorim, ja jesam naveo sve izvore koje sam imao na raspolaganju, to znate i to je i prezentovano Sudu.

PRIJATELJ SUDA VLADIMIROV – PITANJE: Pa ja ovo šta ste vi rekli mogu da razumem samo na taj način da pročitam vaš izveštaj i da pogledam vaše fusnote. Prema tome, da li sam onda u pravu ako mislim da su svi vaši izvori sadržani u vašim fusnotama ili ste vi videli još i nešto drugo za šta mi ne znamo?

SVEDOK DE LA BILIJER – ODGOVOR: Ništa šta sam ja video u kontekstu ovog predmeta, koliko je meni poznato, nisam ispustio. Možda moj uvaženi kolega može da pomogne.

PRIJATELJ SUDA VLADIMIROV – PITANJE: Dakle, ako vi izrazite neko konkretno mišljenje o Vojsci Jugoslavije i o MUP-u na Kosovu, onda se izvori za takvo mišljenje nalazi u vašem izveštaju, bilo u izveštaju ili u izvorima koji su navedeni u fusnotama vašeg izveštaja?

SVEDOK DE LA BILIJER – ODGOVOR: Da. Upravo tako.

PRIJATELJ SUDA VLADIMIROV – PITANJE: Pa ako vam onda dam neke primere, na primer na drugoj stranici izveštaja, pod naslovom

“Rukovođenje i komandovanje”, gde vi u trećem redu kažete: “Na osnovu dokumentacije koju sam pročitao”, a to je dokumentacija, kao što ste upravo rekli, koja se spominje bilo u izveštaju, bilo u fusnotama, a to se onda isto odnosi i na devetu stranu, prvi paragraf u četvrtom redu, na osnovu onoga šta sam pročitao i tako dalje, na strani 14 ceo prvi paragraf, sudeći prema dokumentima koje sam pregledao. Isto tako i strana 19, zadnji paragraf: “Na osnovu informacija koje sam pregledao”. Stranica 20...

SUDIJA MEJ: Gospodine Vladimirov, vidim da se ovde spominje i izveštaj vojnog analitičar Tužilaštva. Sada smo već prekoračili naše vreme i ukoliko je to, ipak, moguće, trebalo bi da sa ovim svedokom završimo kako bi mogao da otputuje. Dakle, kakva je situacija? Vi ste rekli 10 minuta.

PRIJATELJ SUDA VLADIMIROV: Da, ali su njegovi odgovori bili malo duži nego što sam očekivao, iskreno govoreći. Bojim se da ovo ne mogu da završim u veoma kratkom vremenu.

SUDIJA MEJ: Kakva je situacija, gospodine Najs?

TUŽILAC NAJS: Pa to su dve stvari. Prvo, ja pretpostavljam da će ovaj svedok da bude na raspolaganju, mada to nije baš sasvim prijatno. Drugo, nisam sasvim siguran kuda ide ova linija unakrsnog ispitivanja, imajući u vidu stav optuženog u vezi sa svedočenjem ovog svedoka, imajući u vidu da je optuženi prihvatio veći deo svedočenja ovog svedoka, a kada je pak reč o kritici ovog izveštaja, vi sigurno znate da je veliki deo materijala ovom svedoku dostavljen putem izveštaja gospodina Kua.

SUDIJA MEJ: Amikus ima pravo da unakrsno ispituje. Ja neću u tome da ga prekidam. Međutim, sada smo suočeni sa ovom poteškoćom. Ser Piter, moramo da napustimo ovu sudnicu budući da se u njoj mora održati i jedno drugo suđenje posle podne. Gospodin Vladimirov ima još pitanja za vas. Da li stojite na raspolaganju i sutra ili bi vam to predstavljalo velike poteškoće?

SVEDOK BILIER: Časni Sude, da, to će da mi predstavlja poteškoće, ali mislim da je važno da ispunim sve zahteve Suda. Prema tome, mislim da je ovo drugo manje važno i ja vam stojim na raspolaganju.

SUDIJA MEJ: Sud vam je zahvalan na tome.

PRIJATELJ SUDA VLADIMIROV: Ja se izvinjavam zbog ovih problema.

SUDIJA MEJ: Nema potrebe da se izvinjavate, gospodine Vladimirov. Prekidamo sednicu, nastavljamo sutra u 9.00 i onda ćemo da završimo ovaj iskaz pre nego što počnemo sa drugim svedocima. Izvinjavam se zbog sledećeg predmeta koji je u ovoj sudnici. Molim sekretara da prenese moje izvinjenje u vezi sa sledećim predmetom.

Fond za humanitarno pravo